

Maris Sander:
esimest korda Eesti ajaloos on
noortel poliitiline kaal. Lk 2

**Läänemaa
palgatase**
on madal, kuid mõnes
ettevõtlusharus küünib üle
Eesti keskmise. Lk 3

Lääne Elu

Loe värskaid uudiseid www.le.ee

LAUPÄEV, 23. SEPTEMBER 2017 | NR 110 (4055) | 1 EURO

**Mikk
Lõhmus**
ei tahtnud minna
erakonna
nimekirja.
Lk 4

Haapsalu Tagalahe ääres kõrguva hotelli taha tulevad promenaad ja paadisillad. Hotell oleks viimaste aastate üks suuremaid investeeringuid Läänemaa turismindusse.

ESKIS

PROMENAADI HOTELL

Uus hotell ootab volikogu heakskiitu

Järgmisel reedel otsustab Haapsalu linnavolikogu, kas Promenaadi hotelli omanike esitatud detailplaneering ajaloolise Peltzeri villa ümber ehitatavaks spaahotelliks saab heakskiidu.

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Baltic Hotel Group'i kuuluvat Promenaadi hotelli ootab ees totaalne muutumine – hotelli omanikud tahavad praeguse juurdeehitise lammutada ning Peltzeri villa külge uue ja moodsa spaahotelli ehitada. Uusehitis tuleb 2–3korruselise. Peltzeri villa renoveeritakse samuti, vanast hoonest saab kompleksi südamik. Kuna

Baltic Hotel Promenaadi

Peltzeri villa lasi 1859. aastal ehitada Gustav von Ungern-Sternberg. Kivist kahekordne torni ja keldriga villa kandis nime Wenden. Ungern-Sternbergidele kuulus villa 1921. aastani, mil selle ostis Eduard Pohl. Kümme aastat hiljem, 1931. aastal ostis hoone oksjonilt Hiu-Kärdla kalevivabriku direktor Hans Peltzer. Nõukogude ajal tegutses villas sanatooriumi poliklinnik. 1998. aastal villa renoveeriti ja ehitati hotelli tarbeks juurde kahekorruselise uusehitise. Hotell sai nimeks Promenaadi. Hotell, mille kolmel korrusel on 68 majutusk kohta, kuulub praegu Baltic Hotel Group'i.

ühtlasi liidetakse kokku neli hotelli omanikele kuuluvat kõrvuti asetsevat kinnistut, tuleb selleks kõigele kehtestada üldplaneeringut muutev detailplaneering. Haapsalu linnaarhitekti Anu Joosti sõnul on suhtlus hotelli omanikega sujunud. Peamised arutelud käisid selle ümber, kui suures mahus peab Peltzeri villa avatuks jääma. „Nad võtsid meie soovet selles osas igati arvesse, samuti tuleb võrreldes esialgselt

plaanituga palju rohkem parkimiskohti,” selgitas Joost. Joost ütles, et praeguse eskiisi näol on tegemist vaid illustreeriva materjaliga. „Kui volikogu detailplaneeringu kehtestab, võivad nad hakata kruntide liitma ja hoonet projekteerima,” lisas Joost. OÜ Baltic Group Investments'i juhatuse liige Ardo Vilbre ütles Lääne Elule eelmisel kevadel, et spaahotelli tuleb sadakond numbrituba. Keskendutakse

puhke- ja meelelahutusturismile, sest see niis on Haapsalus täitmat. Vilbre lisas, et Haapsalul on ettevõtte silmis vähemalt sama suur potentsiaal kui 20 aastat tagasi, mil Haapsalus kanda kinnitati. „Tahaks meelitada siia rohkem rahvast. Ega praegugi kurda, aga kui suvi läheb mööda, siis on kuidagi vaikne see linn. Talvel võiks ka inimestel midagi siin teha olla, sellest see spaamõte tuli,” rääkis Vilbre.

Nädalavahetusel võistleb Haapsalus 500 noorvehklejat

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Laupäeval ja pühapäeval peetakse Haapsalus põhjamaade noorte lahtised meistrivõistlused vehklemisses, kus osaleb ligi 500 võistlejat 11 riigist. Eesti vehklemissliidu sekretäri Jüri Salmi sõnul võisteldakse neljas vanuseklassis: U12, U14, U17 (kadetid) ja U20 (juuniorid). Kui enamikus klassides peetakse individuaalvõistlusi, siis pühapäeval on ka juunioride klassis meeskonnavõistlus. Põhjamaade noorte meistrivõistlustel osalevad 11 riigi sportlased. Põhjamaade Rootsi, Norra, Soome ja Taani ning Eesti vehklejatele lisaks on võistlejaid ka Lätist, Leedust, Venemaalt, Valgevenest, Poolast ja

USAst. Eesti on välja pannud üsna suure delegatsiooni, koguni 144 vehklejat. Nende seast tunnuimad nimed on Karoliine Loit, kellel on kadettide klassis näidata ette pjedestaalikoht Euroopa karikavõistluste etapil, ning Ruslan Eskov, kes on tiitlivõistlustelt medali võitnud. Salm ütles, et eelregistreerimise põhjal tehakse kahe päeva jooksul individuaalvõistlustel kokku 527 starti. Selle tarvis on nii vehklemissiis ka universaalhalli paigaldatud 22 vehklemissrada. „Tallinnas, kus varem on põhjamaade noorte meistrivõistlusi peetud, oleks sellise hulga radade paigaldamine isegi keeruliseks läinud,” rääkis Salm. Ta lisas, et Haapsalu uus vehklemissihall on ka üks peamisi põh-

jusi, miks võistlus sel korral Läänemaale tuli. Laupäeval astuvad võistlustulle U14 ja U20 (juuniorid) vanuseklassi võistlejad, pühapäeval U17 (kadetid) ja U12 vanuseklassi võistlejad. Pühapäeval peetakse ka meeskonnavõistlustulle lähed, ei osanud Salm öelda, sest võistkondade registreerimine alles käib. Laupäeval algavad võistlused kl 9 ja finaali kl 17. Pühapäeval algavad võistlused kl 8.30 ja finaali peetakse jooksvalt. Kõik huvilised on oodatud võistlustele kaasa elama. Pärast võistluste lõppu jääb suur hulk noorvehklejaid veel Haapsallu, sest siin jätkub viie päeva jooksul põhjamaade noorte vehklemissihall. Pärast võistluste lõppu jääb suur hulk noorvehklejaid veel Haapsallu, sest siin jätkub viie päeva jooksul põhjamaade noorte vehklemissihall.

Nõva lapsevanemad nõuavad direktori ennistamist

Nõva kooli 13 lapse vanemad nõuavad, et augustis vallandatud direktor Virve Tauts (pildil) ennistataks tööle. Nõva koolis käib 20 last. Lapsevanemad ja hoolkogu liikmed märgivad haridusministeeriumile saadetud kirjas, et vallavalitsus on määranud kooli juhtima endise päästeameti juhi Andres Liivi, kellel puudub pedagoogiline ja koolijuhtimise kogemus. „Vahetult enne õppeaasta algust juhi põhjusest vabastamine on vastutustundetu. Palume teie kaasabi Virve Tautsi tööle ennistamiseks,” seisab kirjas. Haridusministeeriumi välis-

hindamise osakonna asejuhataja Hille Voolaid ütles Lääne Elule, et vastus Nõva pöördumisele on koostamisel, kuid vastus kirjas selgitab ministeerium vaid, kellel on pädevus teha otsuseid direktori töölepingu kohta. „Ministeerium ei saa ennistada direktorit tööle, sest meil puudub selleks pädevus,” ütles Voolaid. Nõva kool on munitsipaalkool, mille direktoriga sõlmib töölepingu koolipidaja ehk vallavanem. Töölepingu muutmise ja lõpetamine on koolipidaja pädevuses. „Otsused on tehtud ja nii ta on praegu,” ütles Nõva vallavanem Kalle Saar. „Muutma praegu midagi ei hakka.” Pöördumisele on alla kirjutanud 28 inimest, peale lapsevanemate ka hoolkogu liikmeid, sh hoolkogu esimees Ivo Karindi, vanavanemaid, endisi lapsevanemaid ja õpilasi, neli Nõva kooli õpetajat, kaks lasteaiaõpetajat ja kaks õpilaskodu kasvatajat.

„Vallandamise otsus on otsitud ja alusetu,” ütles lapsevanem ja hoolkogu liige Risto Kaasik Lääne Elule. Tautsi vallandamise põhjuseks peab Kaasik, et Tauts päris vallavalitsusest aru kooli ülalpidamiskulude ja õpetajate palgafondi kohta. Kaasiku sõnul on Nõva kooli ülalpidamiskulud paaberite järgi palju suuremad, kui need on tegelikult. Kui direktor selle kohta aru päris, järgneski vallandamine. Kaasik ütles, et lapsevanemad ja hoolkogul pole Tautsile ühtegi etteheidet. „Virve Tauts on juhtinud kooli väga healt tasemel,” ütles Kaasik. Nõva vallavalitsus lõpetas Virve Tautsiga töölepingu tänavu augustis kolm päeva enne kooliaasta algust ja põhjendas lepingu lõpetamist usalduse kaotusega. **KAIE ILVES**

● JUHTKIRI

Kes kardab EKREt?

Näitleja Jaak Prints ütles neljapäeval riigikogus peetud kõnes: „Mulle tundub, et terve Eesti kardab. Keda kardad, Eesti? Kas sa kardad Venemaad? Kas sa kardad Euroopat? Kas sa kardad pagulasi? Kas sa kardad neid, kes pagulasi kardavad? Kardad sa, et me rahvusena kaome? Kardad sa, Eesti, et meid on liiga vähe? Kardad sa vaesust? Kardad sa viha? Kardad sa ebavõrdsust? Sest mina kardan seda kõike.”

„Inimestele ei saa ette heita, et nad kardavad. Hirm on päris, ükskõik kui alusetult see on tekkinud, ja seda ei võta ära hirmu naeruvääristamine ning ei aita kedagi ka tema hirmude võimendamise. Lahendus on hoopis turvatundes, mida teie, riigijuhid, saate meile keerulistel aegadel pakkuda. Ma usun, et paljud teist tegelevad probleemide õhutamise asemel nende lahendamisega,” ütles Prints.

Kui selle kõne taustal lugeda sotside reklaame, mis ütlevad, et meie EKREga kaupa ei tee, siis tahaks küsida, miks valitsuspartei õhutab hirme. Homoseksuaalide, naiste, noorte, vanurite, üksikvanemate, väikelinnade elanike, vaimu- või füüsilise puudega inimeste hirme. Kõikide nende inimeste hirme, kes parasjagu ei ole parimas tööjõus terved inimesed. Et kui sotse ei vali, siis tuleb EKRE ja... Just nimelt, teeb mida?

Sotsid võiksid olla ausad oma valijate vastu ja öelda, et kui EKRE saab palju hääli, siis teevad nad vala- ja linnavalitsustes EKREga koalitsiooni, et saada võimule. Ja veelgi rohkem teevad nad koostööd EKREga selleks, et koostööd otsides leida ühine keel kõikide ühiskonnagruppidega, nii homoseksuaalide kui ka sisserännanutega, nii naiste kui ka venelastega, nii maameeste kui ka linnainimestega. See oleks aus reklaam, mis viiks Eestit edasi. See viiks Eesti ühiskonna sinna, kus on ruumi neile, kes usuvad laulupeosse, ja neile, kes arvavad, et rahvusest tähtsam on ühiskonnaliikmete üksteisest hoolimine ja võrdõiguslikkus.

● TEISED LEHED

Karmo Tüür: valimised kui investering

POSTIMEES. Valimine on imelihtne. Seda juhul, kui sa oled üks nendest umbes viiest protsendist Eesti elanikest, kes kuuluvad mõnda erakonda. Tõenäoliselt hääletad sa siis oma seltskonna poolt, kirjutab kolumnist Karmo Tüür. Kõigi ülejäänute jaoks on see paras piin. Ei ole see otsus ka minusuguse jaoks kerge, kuid annan siinkohal mõned nõuanded. Esiteks. Ära mine valima, juhul kui sa ei taha osaleda selles ettevõttes nimega Oma Riik. Juhul kui sa pole viimase paari aasta jooksul kordagi oma riiki käinud või kiitnud, siis pole sul tegelikult ka vajadust investeerida. Teiseks. Kui oled siiski valmis selles ettevõttes osalema, siis mõtle, mida SINA tahad. Jah, just nimelt sina ise. Kolmandaks. Kõige parem on oma ideid ise ellu viia. Ehk kui tahad suunata firma käekäiku, kandideeri ise selle juhatusse. Neljandaks. Kui sa ise juhtida ei taha, mõtle, kes võiks olla sinu asetäitja. Viiendaks. Kui sa oma personaalset asetäitjat välja mõelda ei suuda, siis kasuta kahte meetodit: toetamine ja välisdamine. Missugust arenguteed tahad sa toetada ja missugust välistada? Proovi jätta isikud kõrvale või siis pöörduda tagasi neljanda soovitusel juurde.

● LAUSELAEN

„Ametnikud näevad kurja vaeva, et sulle selgeks teha, mida kõike teha ei saa, selmet leida võimalusi, kuidas saab teha.”

Endine kohtunik ja riigikogulane **Rait Maruste** kaua võimul olnud valla-juhtide kohta. LE, 21. september 2017

NÄDAL

Koolinoorte poliitiline emantsipatsioon

See on suurepärane, et poolteise nädala pärast algavatel kohaliku omavalitsuse valimistel saavad esimest korda oma hääle anda 16- ja 17aastased noored inimesed.

Ärgem laskem käest võimalust arendada kodukanti noore põlvkonna soovi järgi. Noortele valimisõiguse toonud seadusemuudatus üks eestvedajaid Haapsalu reformierakondlane Lauri Luik põhjendas valimisea langetamise vajadust sellega, et poliitiline kaasatus on kallutatud eakate poole, kuid ka noored tahavad kaasa rääkida näiteks sportimisvõimaluste ja hariduse edendamise teemadel. Luigele andis indu seadusemuudatus nimel tööd teha enda kooliaegne kogemus Haapsalust, kus ta koos oma 16–17aastaste mõttekaaslastega korraldas linna esimese rulapargi ehitamise. Ta nägi, et noortel on huvi ise oma kodukandis midagi teha ja arvamust avaldada, ning seda tasub omavalitsusel ka kuulda võtta, sest head asjad saavad niimoodi teoks.

24 000 uuest valimisõiguslikust 16- ja 17aastasest noorest ligi 10 000 elab Harjumaal ja 442 Lääne maakonnas. Prognoosi järgi läheb neist valima umbes 60 protsenti ehk kuni 15 000 inimest. Noorte valimisea langetamise otsusele eelnes mitu aastat kestnud debatt ja oli vajalik kahe riigikogu koosseisu nõusolek. Võimsa poliitilise emantsipatsiooni eest võivad noored tänada peale Reformierakonna ka IRLi ning sotsiaaldemokraate. Noorte Eesti püsielanike valimisea langetamise vastu kohalikel valimistel hääletasid 2015. aastal EKRE fraktsioon, kolm Vabaerakonna liiget, sh Andres Ammas. Keskerakonna fraktsioon jättis hääletamata, nende seas haridusminister Mailis Reps.

MARIS SANDER
kolumnist

Lootust, et kooliõpilased valimistel välja ilmuvad, annab noorte valimisõiguse pioneeri Austria kogemus. Nimelt osutusid 16–17aastased aktiivsemateks valijateks kui äsja täiskasvanuks saanud.

Sama näitasid Norra 2011. aasta kohalikud valimised, kus 16–17aastastest valijatest käis hääletamas 58 protsenti – taas rohkem kui 18–21aastasi. Oslo politoloogi Jo Saglie sõnul on selle üks põhjusi, et kooliõpilased elavad veel oma vanematekodus ning on tänu vanematele ja koolile valimiste asjus paremini informeeritud.

Koolinoorte valimisaktiivsust mõjutab ka see, et valimisea langetamise järel hakkavad omavalitsustes võimule pürgijad noortele enam tähelepanu pöörama. See ongi kõige tähtsam seadusemuudatuse tulemus, sest noori hakatakse rohkem kaasama kohaliku elu arendamisse ja noorte teemad tõstatuvad ka kampaniates sagedamini.

Noored on põhjendanud oma valimisloost sellega, et poliitikud ei ole neid eriti kõnetanud – valijaskond koosneb peamiselt vanemaegalistest. Nüüd on hääletepott vanuseliselt tasakaalustatum. Kuna kohaliku omavalitsuse valimistel on õigus hääletada ka mittekodanikest püsielanikel, on

valimisea langetamine ka suurepärane integratsioonimeede.

Läänemaal lubavad valimisliidud ja erakonnad oma valimisprogrammis noortele nii mõndagi. Näiteks valimisliit HaRI lubab skate-pargi staadioni juurde ja ehitada ka sisepargi. Valimisliidu Meie Inimesed visioon haridus-, laste- ja noortekesksest Haapsalust sisaldab noorsootöötajate palgatõusu, hõbe- ja kuldmedalistide 300- ja 500eurost preemiat ning noorte huviringide rahalise toetuse kasvu. Sotsid lubavad luua volikogu komisjoni staatustes noortevolikogu ning toetada õpilaste õppereise, treeningulaagreid ja huviringe. Reformierakond eraldi alaprogrammiga noorte poole ei pöördunud, kuid tahab näiteks linnavolikogu juurde luua noorte esindaja koha ja nüüdisaegseid ruume muusikakoolile. Keskerakonna põhiline lubadus noortele on Kuuse tänava põhikooli maja muutmise noortekeskseks, EKRE tooks koolidesse isamaalise kasvatusse ning keelaks „sallivuspropaganda”.

Haapsalu linnavolikogu juures juba kuus aastat tegutsenud noortevolikogu liikmed tõid esile, et Läänemaa noortele on tähtis, et linnas oleks rohkem vaba aja veetmise võimalusi, parem ligipääs skate-pargile, et linnavalitsus toetaks vene ja eesti noorte lõimumist, aga vajalik on ka kõnniteede parandamine. Noorte huvid on palju laiemad ja on näha, et kooliõpilased soovivad tõesti kohaliku elu arengut. Käes on aeg noori kuulama hakata, sest esimest korda Eesti ajaloos on neil nüüd poliitiline kaal.

● Noorte valimisea langetamise otsusele eelnes mitu aastat kestnud debatt ja oli vajalik kahe riigikogu koosseisu nõusolek.

● TRANSPORDISEKTORI PALGAD RIIGI KÕRGEIMAD

Läänemaa palgatase on viie viimase seas

Kuigi üldine palgatase on Haapsalus ja Läänemaal Eesti üks madalamaid, on mitme valdkonna siinsetel ettevõtetel asja ka palgamaksjate esikolmikusse.

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Maksu- ja tolliameti (MTA) palgastatistika järgi oli tänavu esimese poolaasta keskmine brutopalk Läänemaal 1040 eurot ja palgasajaajaid oli Läänemaal 6394.

Karm statistika ütleb, et veel väiksem oli keskmine palk Põlvamaal, Saaremaal ja Lääne-Virumaal ning kõige väiksem Hiiumaal – 940 eurot. Kõrgeimat keskmist palka makstakse mõistagi Harjumaal, 1282 eurot, teisel kohal on Tartumaa 1260 euroga. Eesti keskmine brutopalk on 1210 eurot.

Keskmist palka valdkonniti vaadates pole aga Läänemaa sugugi alati viimase viie hulgas. Haapsalut ja Läänemaad võib pidada keskmisest tugevamaks turismipiirkonnaks. Majutusvaldkonnas makstavas keskmises palgas see kirkalt ei peegeldu. Siin on Läänemaa keskel ehk seitsmendal positsioonil, keskmise brutopalka summa on üsna tagasihoidlik – 681 eurot. Liider on Harjumaa 916 euroga ja viimane Jõgevamaa 502 euroga.

Teine Haapsalule ja Läänemaale väga iseloomulik valdkond on toitlustus. Siin on Läänemaa palgatasemelt kaheksandal kohal kohe kuurordipiirkonnast konkurendi Pärnumaa järel. Kui Läänemaal on toitlustuses keskmine brutopalk 533 eurot, siis Pärnumaal 570 eurot. Palgavahed on selles valdkonnas väikesed – esikohal taas Harjumaa 706 ja viimane Ida-Virumaa 476 euroga. Toitlustus on ka see valdkond, kus väidetavalt liigub Haapsalus vähemalt suvehooajal oluline osa töötasust endiselt mustalt.

Põllumajanduses ja jahinduses jääb Läänemaa edetabelis tagasihoidlikule, tagant neljandale kohale 891 euroga. Kõrgeim on see Tartumaal, 1052 eurot, ja madalaim Hiiumaal, 609 eurot.

Metsamajanduses ja metsavarumises on Läänemaa palgatase-melt ametlikult Eesti viimane – 533 eurot. Vahe selle valdkonna esimese, Valgamaaga on pret-sedenditu, kus keskmine brutopalk on 1338 eurot. Eesti keskmine on 953 eurot.

Veidi üllatavalt on Läänemaa esirinnas aga jaekaubanduses makstavate palkadega. Kui esikohal on Harjumaa 882 euroga, siis Läänemaa on auväärselt teisel kohal 866eurose brutopalka-ga. Kõige väiksem on selle valdkonna palk Ida-Virumaal – 465 eurot.

Kuigi koht pingereas on ilus, ei tee see palgapäeval kätte saadavat summat suuremaks. Haapsalu tarbijate ühistu juhatuse esimehe Raimond Lunevi sõnul unistavad müüjad ikka suuremast palgast. Siiski on fakt ise Lunevi jaoks igati rõõmustav. Mis valdkonna ühe kõrgema palgatase põhjuseks on, ei osanud Lunev pakkuda. „Coopis näiteks on väga püsiv kaader ja paistab, et me oleme neid siis vastavalt sellele väärtustanud. Aga eks ik-

Läänemaa transpordifirmad maksavad töötajatele head palka, sest tegutsevad üle Eesti ja peavad konkureerima tööjõu pärast.

Keskmine kuupalk Läänemaal eurodes

1271	(koht Eestis 3.)	Hulgikaubandus
1204	(1.)	Transporditeenused
895	(9.)	Mootorsõidukite müük ja remont
891	(12.)	Põllumajandus ja jahindus
884	(9.)	Ehitus
866	(2.)	Jaekaubandus
681	(7.)	Majutus
660	(3.)	Kalandus ja vesiviljelus
632	(15.)	Logistika
596	(15.)	Metsamajandus ja metsavarumine
533	(8.)	Toitlustus

* Tegevusvaldkonnad EMTAK koodi järgi ALLIKAS: MAKSU- JA TOLLIAMET

ka tahetakse alati rohkem saada,” ütles Lunev.

Ta selgitas, et Coop'i poodides on palk diferentseeritud ja oleneb staažist, kogemustest ja tublidusest. „Tublisid töötajaid on meil ikka palju,” ütles Lunev.

Hulgikaubanduses läheb Läänemaal vähemalt statistika järgi väga hästi – kolmas koht keskmise brutopalkaga 1271 eurot. Esimest kohta hoiab Järvamaa 1664 euroga ja Eesti keskmine on 1388 eurot. Selle valdkonna autsaider on taas Ida-Virumaa 636 euroga.

Kalatöötlemisfirma OÜ Morobelli omanik Raivo Baum ütles, et palgad on püütud hoida konkurentsivõimelised.

„Haldame tööprotsessis kogu vertikaali püügist müügini, mis annab meile paindlikkust juurde. Lisaks püüame automatiseerida lihtsamat ja aeganõudvamat tööd,” selgitas ta.

Umbes sama palju kui hulgikaubanduses saab statistika järgi Läänemaal palka ka ehituses, 884 eurot, mis annab Lääne-

maale pingereas üheksanda kohta. Kõrgeimat palka makstakse selles valdkonnas taas Harjumaal, kus brutopalk on 1195 eurot, Eesti keskmine on 1072 eurot ja kõige madalamalt on ehitustööd tasustatud Ida-Virumaal, kus makstakse 746 eurot kuus.

Kuigi Läänemaa on ajalooliselt olnud rannakalanduse piirkond, siis palgatasemes see paraku ei peegeldu. Käibelt on Läänemaa kalanduses ja vesiviljeluses Eestis viimane, statistiliselt pole koht palgaedetabelis siiski kurta – kolmas positsioon 660 euroga. Palgalõhe kalanduses on maakondade kaupa aga hiiglaslik. Harjumaal on keskmine brutopalk 2014 eurot, Eesti keskmine on 1177 eurot. Pärast keskmist sulab palk selles sektoris kiiremini kui kevadine lumi – järjes-tuses ongi kohe järgmine Läänemaa 660 euroga ja rea lõpetab Jõgevamaa 458 euroga.

Palgatasemelt kõige viimasel kohal on Läänemaa logistikasektoris, kus töötajatele makstav brutopalk on 632 eurot. Üle

Ümbrikupalk pole kuhugi kadunud

Osalise ümbrikupalka maksmisest tekkinud võimalik kahju selle aasta kaheksa kuuga on Läänemaal 250 000 eurot (mullu sama ajaga 245 000 eurot). Kahju all mõistab MTA laekumata maksumulu. Sellele lisandub veel täielikult mitteametlikult makstava palga tekitatud kahju, mis MTA arvutustes aga ei kajastu. Kokku on summa veel suurem.

Läänemaal ja Haapsalus ümbrikupalkade probleem muu Eestiga võrreldes oluliselt ei erine – peamised probleemsemad valdkonnad on ehitus, toitlustus ja majutus.

Võib aga öelda, et Lääne-Eestis pole probleem nii terav.

Kui keskmiselt saab Eestis ümbrikupalka kaheksa protsenti inimestest, siis Lääne-Eestis jääb see osakaal kolmele protsendile.

Samuti näitavad konjunktuuriinstituudi küsitluse tulemused, et Lääne-Eestis soositakse teistest piirkondadest vähem ümbrikupalka maksmist. Kui Eestis keskmiselt pooldab ümbrikupalka 13 protsenti elanikest, siis Lääne-Eestis vaid viis protsenti.

Rainer Laurits
MTA avalike suhete juht

mere Saaremaal makstakse selles valdkonnas kordi rohkem – 1494 eurot. Eesti keskmine on sealsamas lähedal – 1422 eurot.

Mootorsõidukite müük ja remont on Läänemaal teiste maakondadega võrreldes Eesti keskmisest tasemest veidi vähem tasustatud – siin on Läänemaa üheksandal positsioonil ja brutopalk 895 eurot. Liider on Harjumaa 1482 euroga, Eesti keskmine on 1270 eurot ja viimane koht kuulub Hiiumaale, kus on ametlik keskmine palk selles valdkonnas 600 eurot.

Kogenud firmad

Lõpetuseks nüüd trummipöörin – ühes valdkonnas makstakse Läänemaal kõrgeimat Eestis keskmist brutopalka. Selleks on transporditeenused, kus Läänemaa keskmine palk on 1204 eurot. Meie järel tuleb Harjumaa „vaid” 992 euroga ja Eesti keskmine on 914 eurot. Tabeli viimane on Valgamaa 576 euroga.

„See valdkond on piisavalt spetsiifiline ja raske, et tulebki

lihtsalt korralikku palka maksta. Konkurents tööjõu pärast on suur. Ja kuidagi on nii läinud, et Läänemaal on kõvad transpordivaldkonna tegijad. Meie valdkonnas ju pole oluline, kus firma ise asub – tegevus toimub üle maailma,” rääkis Mullo Transport ASI juhatuse liige Jaak Mullo.

Nii Mullo Transport AS kui ka teine suur tegija Läänemaal AS Est-Trans Kaubaveod tegutsevad järjepidevalt ja edukalt 1990ndate keskpaigast.

Est-Trans Kaubavedude juhatuse liige Reio Engman märkis, et Läänemaal on tõesti mitu Eesti mastaabis vägagi arvestatavat transpordiettevõtet.

„Me oleme küll Läänemaa ettevõtte, aga tööjõust vahest 10 protsenti on läänlased. Meil on terminalid Tallinnas, Tartus, Narvas, Lõuna-Eestis. Palk regioonist ei sõltu, aga kuna Tallinna piirkonnas on palgad kõrgemad, peame ka meie suu-remat palka maksma, et kvaliteetset tööjõudu saada,” selgitas Engman.

● LÜHIDALT

Linnamäe sigade hukkamine jätkub tuleval nädalal

Kolmapäeval alanud sigade hukkamine Linnamäe Peekoni farmis peaks ühele poole jõudma hiljemalt järgmise nädala keskel.

„Hukkamisega on jõutud praegu umbes poole peale ja töö jätkub veel järgmisel nädalal,” ütles Viljandimaa veterinaarikeskuse juhataja Terje Oper, kes oma Läänemaa kolleegi Aavo Lumi (pildil) äraolekul juhhib katkukomisjoni. „Igasuguseid asju võib ette tulla nii inimeste kui ka transpordiga, aga kolmapäevaks peaks hukkamine lõppenud olema,” lisas ta.

Linnamäe Peekoni farmides elas 6800 siga.

Veterinaar- ja toiduameti (VTA) peadirektori asetäitja Olev Kalda on öelnud, et farmi kõigi sigade hukkamine on nakkuskolde likvideerimiseks ainuke võimalus. Linnamäe sigala sead hukatakse gaasikambrites. Korjused vee-takse Vireeni Väike-Maarjas.

Läänemaa veterinaar-kuse juht Aavo Lumi on öelnud, et kuni hukkamiseni toidetakse ja hoolitsetakse elusolevate loomade eest tavapäraselt. Oper rääkis, et sigade hukkamise järel hakatakse sigala ruume pesema ja desinfitseerima.

Linnamäe Peekoni üks omanikke Siim Saareväli on lubanud, et seakasvatust Linnamäel kindlasti jätkatakse. Oper ütles, et uued sead saab farmi tuua paari kuu pärast, kui desinfitseerimine ja pesimine on lõppenud.

KAIRE REILJAN

Surmalõik saab kiiruskaamera

Maanteeamet paigaldab Risti-Virtsu maanteele kaks kiiruskaamerat, millest üks hakkab olema Lihula lähedal maanteelõigul, kus 2014 hukkus kaks Soome mootorratturit.

Lihula lähedal on juba valmis mõlema kaamera betoonalused. Üks asub enne Birgiti trahterit ja teine Hälvati tee-ristis. Lauges kurvis Birgiti trahteri juures hukkus 2014 kaks mootorratturit, kui neile vastu sõitnud kaubik vastassuunavööndisse kaldus. Maanteeameti töötaja Krisela Uussaare sõnul on vaja veel korda ajada liitumine elektrivõrguga.

Uussaar ütles, et üks kaamera saab paika novembri teises pooles, teine detsembris. „Praegu tegeleb elektrimüüja maaomaniku nõusoleku saamisega, mistõttu pole veel võimalik täpset paigaldusaega öelda,” selgitas Uussaar.

KAIRE REILJAN

• KEELDUS SOTSIDE NIMEKIRJAST

Mikk Lõhmus: kui endasse ei usu, pole mõtet kandideerida

Mikk Lõhmus on Lääne-Nigula valda juhtinud neli aastat, ajast, mil Risti, Taebla ja Oru vald leivad ühte kappi panid.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Lõhmus on olnud Saue abivallavanem. Teda võiks nimetada ka omavalitsusteoreetikuks, sest ta õpetab Tallinna tehnikaülikoolis regionaalpoliitikat ja on kaitsnud doktorikraadi teemal „Avaliku halduse desentraliseerimine Eestis”. Lõhmus oli Keskerakonna liige, kuid astus sealt enam kui neli aastat tagasi välja.

Kas Lääne-Nigula vallavanema kogemus sundis teadustöö järeltõlget muutmata?

Teooriat ei pidanud väga palju muutma. Kui nüüd tekib Eestis 79 uut omavalitsust, esitab see vallavalitsustele väga suured nõuded, eriti kui puudub ühinemiskogemus.

Olen alati öelnud, et omavalitsuse ülesehitamine on nagu Lego kokkupanemine – ühest klot-sihunnikust võid teha igasuguseid asju. Kindlasti tuleb nüüdsel ühinemisel ka ebaõnnestumisi juhtimisvigade tõttu.

Kuidas te oma senist vallavanema aega iseloomustaksite?

Olen selgeks saanud, et ühtegi liiga rasket asja ei ole. Uut asja tegema hakates istud tühja laua taha ja mõtled, kui tohutu palju asju on vaja tegema hakata. Esimene hetk oli küll selline, et mõtlen, kuhu ma tuln ja kust otsast nokitsemata hakkam.

Kõige tähtsam reegel on, et kava tuleb paika panna, mitte kõike korraga tegema hakata. Kõik võtab aega, nõuab energiat ja mõttejõudu. Omavalitsuse ühinemisel ei tohi eeldada, et esimese poole aastaga saab kõik tehtud. Ka eelmisest valitsemisajast on asju, millega on uues vallas vaja hakata edasi tegelema. Üks selliseid on näiteks huvitegevuse korraldamine. Teine teema on üldplaneering – teades, et tuleb uus ühinemine, polnud mõtet sellega enne tegelda.

Kas see inimestes pettumust ei tekita, kui asjad kohe korra ei saa?

Rahva suhtumine on olnud mulle kõige suurem positiivne üllatus. Inimlikult on arusaadav, et ühinemine tekitab skepsist, aga Lääne-Nigulas on inimesed mõistnud, et kõiki asju korraga ei saa.

Ma pole peaaegu mitte kusa-gil kohanud suhtumist, et ühinemine oleks elu halvemaks teinud või keegi oleks selles pettunud. Kindlasti on ka rahulolematuid, aga nad ei ütle seda välja.

Neli aastat tagasi meelitasid sotsiaaldemokraadid teid Lääne-Nigula vallavanemaks kandideerima. Miks te nüüd nende paadis ei ole?

Võib öelda küll, et nemad kutsusid. Eelmise aasta lõpus oli mul ka selleteemaline juttuajamine. Minu tingimus oli, et ma ei soovi kandideerida erakonna nimekirjas. Tegin ettepaneku moodustada valimisliit, aga sotsid otsustasid teha erakonna nimekirja.

Paljud inimesed, kes on valla ülesehitamise juures olnud, ei soovinud end erakondadega siduda. Nii et tugeva valimisliidu idee leidis kohe toetust.

Kuidas Ühinenud Kogukondade nimekirja iseloomustada?

Meil on kõige pikem nimekirja. Toetajate ring on meil tegelikult laiemgi, aga osa inimesi ei soovi kandideerida, kuid tahab mõttega kaasa lüüa. Hea on see, et esindatud on kõik ühinevad vallad ja suuremad asulad.

Meil on ka kõige rohkem ettevõtjaid – 14. Ettevõtja mõtlemist on omavalitsusse vaja, sest see toob oskuse nii raha õigesti kulutada kui ka tulude peale mõelda. Kulutada on väga lihtne, aga mõlemad pooled peavad paigas olema. Meil on mitu kooli, sest haridus on lähiaastatel üks suuremaid väljakutseid.

Teie valimisliidu programm erineb väga palju teiste, näiteks sotside programmist.

Ega väga erinegi. Ma tahaks näha nimekirja, kes ütleb, et ta kogukonda otsustamisse ei kaasa. Pealegi on ühinemislepinguga paljud asjad juba paika pandud. Oma programmiga kordame üle, et ühinemislepinguga sätestatud asjad on meile olulised. Ühinemislepingu täitmine on iga nimekirja püha kohus.

Nelja aasta investeeringud on ühinemislepingus kirjas ja kõrvale enam väga palju midagi ei mahu. Suured objektid – Taebla kool, Linnamäe kultuurisaal – on tähtis teoks teha.

Kas olete mõelnud anda kogukondadele ka näiteks seltsitegevuse toetuste või heakorrala ühe otsustamise? Praegu on Lääne-Nigulas rahastamine küla kaup, külama-

jade toetus ja projektifond. Peale selle on ka muid toetusi, näiteks eakate seltsidele ja spordiklubidele. Edaspidi võiks iga küla otsustada, mida ta oma rahaga peale hakkab. Projektitoetuste fond võib olla piirkondlik, mida saaks kogukonnakogu arutada.

See on otsimise ja mõtlemise koht, kas anda raha otse seltsidele või tekitada sinna midagi piirkondlikku vahele. See tuleb suures ringis läbi rääkida. Võib-olla loksud see mitu aastat paika.

Ühinevates valdades on toetused erinevad, kuid kõige olulisem on, et ühe valla piires oleks võrdse kohtlemise printsiip ning tingimused ja reeglid oleksid ühesugused.

Ühtlustamisega võivad toetusteks makstavad summad tunduvalt suuremaks minna. Kust see raha tuleb?

Raha tuleb seina seest (ironiseerib). Kui Lääne-Nigulasse tuln, siis tundus, et vaba raha pole eel-arves. Tegelikult, kui kogu Lego lahti võtta ja uuesti kokku panna, tuleb ikka välja kohti, kus raha on. Tuleval aastal kasvab omavalitsuste tulumaksuosa ja ka tasandusfond, nii et ressursi, mille eest üht või teist asja teha saab, tuleb juurde.

Lubate ka ettevõtjatega koostööd teha. Kuidas?

Lääne-Nigula vallas on juba valla ettevõtlustoetus. Seda saab taotleda hoonete remondiks, taristuga liitumiseks ja teede kohendamiseks. Meil on ka messitoetus.

Võib-olla on meie toetus Ranarootsi või Linnamäe lihatööstusele pisku, aga tähtis on seegi, et suur ettevõtte näeks, et vallas teda märgatakse. Toetuse suu- rendamist tuleks kaaluda.

Hariduse peatükis räägite lasteaiakohtade tagamisest. Kas sellega on kusagil probleeme? Kõik imestavad, kui räägin, et tegime Linnamäele ja Ristile laste-

aiarühmi juurde. Praegugi võiks Linnamäel igaks juhaks olla veel 4–5 kohta juures ja ka Ristil on rühmade täitumus piiri peal.

Hariduses läheb uues vallas kõige suurem aur ilmselt Taebla kooli uue maja ehitamisele. Kas teistele koolidele üldse jagub tähelepanu?

Taebla kooli investeering on järgmisel neljal aastal kõige tähtsam. See aga ei tähenda, et me teistesse koolidesse ei investeeriks.

Mis saab Nõva koolist?

See on hell teema kõigile. Praegu on ühinemislepingus, et neli aastat on koolid avatud. Mulle ei meeldi, et haridusest rääkides läheb kogu aur nagu kahe kangiga teerulli peale: kas kool kinni või kool lahti. Tegelikult on hariduspoliitika küsimus selles, kuidas suudame ühises vallas koostööga probleeme lahendada.

Näiteks kui on vaja füüsika-õpetajat, saaks ta õpetada kõikides valla koolides. Üheski põhikoolis ei tuleks tal täiskoormust, aga osakoormusega selline spetsialist vaevalt ei hakkab tulema. Näen ühe lahendusena, et õpetaja ongi valla palgal. Õpetajate veel suurem probleem on tugispetsialistid.

Lubate arendada Kullamaa keskkooli, kuigi Taebla gümnaasiumi panite kinni?

Taeblast on 10–15 minutit riigigümnaasiumisse. Gümnaasiumi sulgemise arvel oli võimalik Taebla kool korda teha.

Kullamaalt on aga teistesse gümnaasiumitesse pikem maa. Las ta jätkab esialgu. Kui Kullamaa suudab gümnaasiumi ülal pidada, suudab seda ka ühine-nud vald.

Lubate seniste teenuste ja toetuste säilimist.

Soovime sotsiaaltoetused ja teenused ühtlustada valdade kõrge-ma tasandi pealt. Koolimineku-

või sünnitoetused pole väga suuri vahesid. Need kulud on köömes.

Pigem on küsimus koduhoolduses. Eakate kodu teenus muutub aina tähtsamaks. See on mõeldud inimestele, kes hooldekodusse veel minema ei peaks, kuid kellel oleks hea koos elada ühes kohas, kus sotsiaaltöötaja käib neid vaatamas. See vaheosa puudub praegu täiesti.

Peame mõtlema ka hooldekodu laiendamisele. Rahaliselt on see piiripealne projekt. Õeldakse, et kui ettevõtja mingit asja ei tee, siis järelikult on selle tulus kaheldav. Kuidas teha kohti nii palju juurde, et hooldekodu ei oleks kombinaat, aga end nii palju ära tasuks, et lubaks ka laenu kinni maksta.

Olete oma programmi sisse kirjutanud ka raudtee ja Noarootsi püsiühenduse. Neid ei saa ometi vald ehitama hakata?

Raudtee on nii tähtis teema, et igalühel peaks olema seisukoht. Loomulikult ei hakka omavalitsus raudteed ehitama, aga kui raudtee tuleb, peame jälgima, et see piirkonnale võimalikult palju kasu tooks. Kui rong kihutab Haapsalu ja Tallinna vahet siin peatumata, siis kuidas kogukonnale selgitada, et seda siia üldse vaja on.

Loomulikult ei hakka omavalitsus ehitama Noarootsi püsiühendust, aga saame lobitööd teha, et asjad toimiksid parimal võimalikul moel.

Kuidas te mõtlete panna Omniva, kes kõike koomale tõmbab, igasse keskusse pakiautomaati paigaldama?

Omniva koomaletõmbamine ei tähenda, et pakiautomaatide võrku ei laiendata. Minu teada on juba sellised pakiautomaadid, mida hakatakse väiksematesse kohtadesse paigaldama. Omavalitsustel, kes asjaga tegelevad, on lootust neid varem saada.

Võiks ju öelda, et see pole meie asi, me ei tegele, las ta olla. Aga siis vaadatakse teiselt poolt, et ei taheta, ja lõpuks kaobki kõik ära. Tuleb tegelda ka selliste asjadega, mis pole otsestest valla asi.

Kas olete kokku arvutanud, kui palju teie lubadused maksma lähevad?

Ümmarguse rehkenduse oleme teinud. Investeeringud on ühinemislepinguga määratud. Ülejäänud lubadused on minu hinnangul kaetud valitsuse kavandatud tulubaasi suurendamisega ja sellele lisandub ümberkorraldustega tekkiv vaba raha.

Miks peaksid inimesed teie nimekirja poolt hääletama?

Ma ise arvan, et meil on vahest kõige paremad kogemused selles, kuidas need viis valda saaksid ühiselt astuma hakata. Meil on ka kõige parem platvorm. Teistmoodi ei saagi ju arvata.

Kuidas ennustate kohtade jaotust uues volikogus?

Oma valimisliidu esindajana ei saa ma muud öelda, kui et meie võidame.

Kaks nimekirja – meie ja sotside oma – on pikemad ja tugevamad. Ülejäänud nimekirjad võivad olla head partnerid valla juhtimisel. Volikogus on ikkagi 25 liiget ja on suhteliselt suur lootus, et igast piirkonnast ja kõigist erakonnanimikirjadest saab keegi sisse.

Kas kellegagi koostöö ka välistate?

Ma küll ei näe sellist nimekirja. Ma pole kõigi platvorme näinud, aga inimeste poolest pole kedagi, kellega ei saaks koostööd teha.

Kumb saab vallavanemaks, kas Lõhmus või Suur?

Lõhmus. Mis siin ikka keerutada, kui iseendasse ei usu, pole mõtet kandideerida tulla.

Lääne-Nigula vallavanem Mikk Lõhmus loodab ka järgmised neli aastat valda juhtida.

ARVO TARMULA

● VÕITJAD SELGUVAD TÄNA ÕHTUL

Loodusfilmifestivali kalleim film maksis 3,5 miljonit eurot

Festivali suurt auhinda püüab tänavu 30 filmi, mis on välja valitud 750 seast. Võitja kuulutatakse välja täna õhtul kell kuus Lihula kultuurimaja suures saalis, sealsamas linastub uuesti ka võidufilm.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Tegelikult valis žürii võitja välja juba neljapäeva õhtul. Žürii esimehe Nick Uptoni sõnul oli just neljapäev talle kõige tihedam päev: ta oli selleks ajaks jõudnud ära vaadata küll kõik looduse kategoorias võistlevad filmid, kuid mitte kõiki inimese ja looduse suhteid käsitlevaid filme, väga väikese ja väga suure eelarvega filme.

Pariisi salajane elu

Oma favoriiti Upton targu ei avaldanud, kuigi märkis, et tal on kindel lemmik. Uptoni sõnul erineb Matsalu festival teistest, sest filmid on stiililt väga erinevad: on puhtaid loodusfilme, aga ka mõtlemapanevaid inimese ja looduse suhteid käsitlevaid filme, väga väikese ja väga suure eelarvega filme.

„Võitjat valida on keerulisem, aga ka põnevam kui mujal. Meie arutelud on tulised ja elavad,” ütles Upton.

Kahaksa korda on festivali peaaühinna saanud väga suure eelarvega Saksa või Austria film. Uptoni sõnul ei tähenda see, et väikese eelarvega filmidel poleks võimalust võita. „On tugeva sõnumiga väikese eelarvega filme, mis on võitnud suuri festivale,” märkis Upton.

Väikese eelarvega filmidel võib Uptoni sõnul olla suurte ees isegi eelis võita, sest keegi ei oota neilt eriti midagi. Väga kalli filmi korral aga on ootused ülikõrged. „Kallis film peab olema perfektne, et ootustele vastata, vaataja hakkab kaaluma, kas film on ikka seda raha väärt,” ütles Upton.

Bioloogiat õppinud Upton jättis 20 aastat tagasi teadustöö ja hakkas tegema loodusfilme BBC-le, muu hulgas on ta Balti riikides ja Soomes filminud kopraid, kiskjaid ja nahkhiiri. Tema filmid on saanud üle saja auhinna ja 11 korda festivalidel peaaühinna.

Tänavuse festivali kalleim film on 3,5 miljonit maksmalaanud „Maailma ilusaim linn” – prantslaste 2016. aastal valminud linatöös (režissöör Frédéric Fougea, stsenaarium Frédéric Fougea ja Guillaume Poyet,

Prantsuse režissööri Frédéric Fougea film „Maailma ilusaim linn” näitab Pariisi varjatud elu: linnalinde, -loomi ja -putukaid. 2 × MAFF

Matsalu loodusfilmifestival

- 15 aasta jooksul on festivalile esitatud 4556 filmi 118 riigist, finaali on pääsenud 474 filmi.
- Eesti filme on linastunud 69.
- Fotonäitusi on olnud 109.
- Keskeltläbi käib igal festivalil 400–500 inimest, mis teeb üle 7000 vaatamise (kui kokku liita kõikide seansside vaatajad). 15 aasta peale teeb see 120 000 vaatamist.
- Kõige rohkem, kahaksa korda, on võitnud peaaühinna Saksa või Austria film.

operaator Mathieu Glombini). „See on kindlasti kuhjaga kallim kui kõik teised. Visuaalselt väga efektned,” ütles festivali direktor Silvia Lotman.

„Maailma ilusaim linn” on poolteist tundi kestev film Pariisist, aga mitte sellisest Pariisist, mida me arvame end tundvat. Tuleb välja, et on olemas ka looduslik, unikaalne Pariis oma salajase eluga. Filmis avanebki Pariisi vahetuntud ja metsikum

Festivali žürii esimehe Nick Uptoni enda filmid on võitnud festivalide peaaühindu 11 korda.

pool. Nii nagu inimesi nii on Pariis 2000 aasta jooksul ligi meelitanud ka kõikvõimalikke loomi, linde ja putukaid. Pariisi öisel tänavatel võib kohata hunte, rebaseid ja siile, maailmakuulsa te hoonete vahel varitsevad saa-

ki pistrikud, kalmistute kohal lendlevad liblikad, tiikidel toimetavad haned, pardid ja haigrud, Seine'is askeldavad ondatrad ja sägad, Jumalaema kiriku katusel tarudes elutsevad linnamesilased.

„Ühest küljest, me oleme neid liike ju kõiki näinud, teisest küljest, kui tuvi üle pea lendab, näeme küll, aga ei tea ju, mis asju ta parasjagu ajab, kas põgeneb kassi eest, võitleb teise isatuviga või on tal midagi kolmandat käsil,” ütles Silvia Lotman.

Üks Eesti film

Eesti filme on festivalil tänavu üks. See on rännu- ja filmimehe Liivo Nigläse „Armastuse maa” – film põhjapõtradest, naftast, poliitikast ja luulest.

„Armastuse maa” jutustab Lääne-Siberi taigas elavast neenetsi põhjapõdrakasvatajast ja luuletajast Juri Vellast. Vella püüab tõestada, et ka ühel inimesel on võimalik põliselanike elukeskkonda hävitavale võimule vastu seista. Filmis kaitseb Vella oma armastuse maad, põhjapõtrade paaritumise ala naftatöölise eest, kelle lärm, purjutamine ja jahipidamine põtru häirib.

Eesti film on festivali peaaühinna võitnud ühe korra – 2009. aastal pälvis selle Kasari jõe luhtadel vändatud „Vanamees ja põder” (režissöör Joosep Matjus).

Matsalu veteranid meenutasid rahvuspargi sündi

Neljapäeval kogunesid Penijõe mõisa meenutuste õhtule Matsalu rahvuspargi endised ja praegused töötajad ning Matsaluga seotud inimesed. 60 aastat tagasi, 1957, moodustati rahvuspargi eelkäija Matsalu riiklik looduskaitseala.

„Mälestuste ärgitamiseks kutsume kohale Eerik Kumari vaimu,” ütles keskkonnaameti nõunik Kaja Lotman õhtut avades.

Kirblas sündinud ornitoloog Eerik Kumari (1912–1984) oli see, kes tegi ettepaneku moodustada

Matsalu looduskaitseala. Kumari vaimu aitas välja kutsuda tema portfell, mida Lotman näitas. „Kumari oli mees, kes kohaliku inimesena mõistis Matsalu looduse erilist,” ütles Lotman.

„Mäletan, kuidas ma 1958. aasta 15. veebruaril siia maja juurde jalutasin, sovhoosi esimees oli lubanud mulle siia toa,” alustas oma meenutusi Olav Renno (pildil), Matsalu looduskaitseala esimene juhataja. Renno juhtis looduskaitseala 1963. aastani.

„Alustasime ilma majata, paa-tideta ja maata,” meenutas Renno.

Looduskaitseala taotles maad, aga selle asemel tuli käsk hakata põllumajandust arendama. Kloostri meres oli kodupardikasvandus, Salevere Salumäel laut sajale kariloomale. „Pühast allikast sai virtsaallikas,” meenutas Renno. Renno ajal ehitati hoone, kus praegu kasvatatakse kõresid. „Minu tööajal laulsid kõred veel rannaniitudel,” märkis Renno.

Just Renno oli see, kes tõi Matsalusse ornitoloog Valdur Paakspuu, looduskaitseala hili-

sema kauaaegse juhi. „Istusime Pälsoni ühiselamu trepil, jõime veini ja leppisime tema tööletuleku kokku,” meenutas Renno.

Paakspuu võeti tööle tehnik-vaatlejana, mis vormistati ümber teaduriks, ja see oli Matsalus esimene teaduri koht. „Sai räägitud, et ülikooliharidusega inimesele tehnik-vaatleja koht nagu ikka ei kõlba,” ütles Renno.

Tehnik-vaatlejana töötas Matsalus ka kirjanik Peep Ilmet, kes ütles, et igas tema luulekogus on luuletusi Matsalust. 1986. aastal ilmus temalt raamat „Matsalu mail” – värssides lasteraamat

lindudest, mille on illustreerinud Edgar Valter.

„Mina hakkasin just Matsalus loodust nägema nii, nagu see on. Justnagu lühis tekis. Kui see juhtus, siis unustasin terve päeva filmida. Ainult vaatasin, nii põnev oli,” meenutas filmimees Rein Maran. Sellest ajast peale on ta kasutanud iga võimalust Matsallu tulla. 1980. aastal valmis Maran Matsalu loodusele ja rahvale tänutäheks film „Matsalu linnuriik”, mille vaatamine mälestusteõhtu lõpetas.

KAIE ILVES

● LÜHIDALT

Lastepäeval käis 600 õpilast

Matsalu filmifestivali avapäeval, mis on alati laste päralt, käis õpilasi kõikidest ümbruskonna koolidest: Lihulast, Virtsust, Kõmsilt ja Metskülast. „Väiksemate laste seansil oli saal täis, 400 vaatajat, suuremate seansil oli pool saali,” ütles Matsalu filmifestivali direktor Silvia Lotman.

Filmidele järgnes arutelu, mida juhtis bioloog Veljo Runnel, ja maastikumäng. Suuremad lapsed kohtusid 2009. aasta festivali peaaühinna võitja Joosep Matjusega. Tegevust jätkus lastele terveks päevaks. Matsalu filmifestival on tänavu lastele tasuta. „Ükskõik mis filmi keegi vaatama tuleb, pääseb tasuta saali. Et ei tekiks kiusatust, kas osta pulgakomm või kinopilet,” ütles Lotman.

Lastepäevaks koguti raha Hooandja internetikeskkonnas, eesmärk oli 1400 eurot. „Kogunes isegi veidi rohkem,” ütles Lotman.

Kaie Ilves

Filmipeo ajaks avas ukseid neli kohvikut

Matsalu festival on hargnenud üle Lihula, peale kultuurimaja kohviku on festivali ajal Lihulas avatud veel kolm mõnepäevakohvikut.

Lihula mõisa kohvik oli festivali ajal avatud mullugi nii nagu Rändaja kohvik, tänavu on peale selle avatud ka Lihula keskel asuv Tappamaja galerii kohvik ja Tallinna mnt 64 kohvik. Matsalu filmifestivali direktori Silvia Lotmani sõnul on eesmärk, et festivalimelu laieneks üle linna. „Vähem bankette, rohkem võimalusi tavalistele filmihuvilistele,” ütles Lotman.

Kaie Ilves

KRISTYIN PHELGAAS

Ehtekunstinäitus uurib valgust

Matsalu festivalil on neli aastat näidanud oma loomingut ehtekunstnikud. „Rühm kunstnikke näitab spetsiaalselt festivali jaoks loodud,” ütles ehtekunstnik Keiu Koppel.

Traditsioonilistest ehetest on väljapanek kaugel. Fantaasial on lastud lennata, väljas on pisikesi naljakaid ehteid, mida saab kanda argipäeviti, aga ka selliseid, mis polegi mõeldud kandmiseks. Materjalide valikul pole samuti kokku hoitud: on hõbedat, lehtkulda, nahka ja klaasi, aga ka plastmassi, sütt, Damaskuse terast, malenuppe ja isegi šokolaadi.

Tänavune näitus keskendub valgusele. Koppel ise on välja pannud kõrvarõngad – hõbedast ja titaanist putukad (pildil). Inspireerinud on Koppelit putukate tung valguse poole.

Kadi Veesaar on välja pannud rinnaehted jõekarpidest. Peale karpide on ta kasutanud ka terast ja lehtkulda. Jõekarbist rinnaehtest piilub välja kuu nagu pärl. Katrin Veegeni pross on hõbedast ja tumedast šokolaadist. Valguse puudumisest on inspireeritud Kaire Ranniku massiivsed prossid. Rannik on materjaliks kasutanud vaske, hõbedat, terast, sütt ja nahka, nii et oma näilisele massiivsusele vaatamata on ehted tegelikult kerged ja (mantli peal) kantavad.

Kadi Kübarsela kaelaehet „Valguskiir” seevastu on lava- või fotosessiooni jaoks, n-ö puhas kunst. Terasest valguskiiri meenutavaid hiigellakustruktsioone lihtsalt peoõhtul kanda ei saa.

Ehtekunstinäitusel „Symbiosis” Lihula mõisas eksponeerivad oma loomingut 11 kunstnikku.

Kaie Ilves

● PIMEDATE RAAMATUKOGU

Haapsalus ootab tegijat pimedaille kuulamisraamatute sisselugeja töö

Haapsalus on kahe ja poole aastaga salvestatud üle 150 heliraamatu Eesti pimedatele. Vajadus on otsatu ja praegu on puudus vabatahtlikest ettelugejaist.

TARMO ÕUEMAA
tarmo@le.ee

Kui Haapsalu pimedate ühingu liige Anni Oraveer oleks sportlane, võiks öelda, et 74aastaselt on ta elu parimas vormis. Tema eestvedamisel ja kaasalöömisel on Eesti vaegnägijad paari aasta jooksul saanud 136 heliraamatut. Veel 16 ootab serveris. Augustis andis sotsiaalkaitseminister Kaia Iva Oraveerile vabatahtliku töö eest aukirja. Leheartikliga oli ta nõus vaid selleks, et leida selle abil uusi ettelugejaid ning tänada praegusi vabatahtlikke.

„Minu tingimus on, et oleks kirjas kõik, kellele heliraamatuid ei oleks. Neid ei oleks Serli Kiiunarpuu juhitava sotsiaalmaja ega vabatahtlike lugejate ta,” ütles Oraveer.

„Need inimesed teevad seda tööd hingega. Vabatahtlik lugeja ei ole võistlugeja. Ta on inimene, kes teeb head. Vaat nendest inimestest tuleb väga lugu pidada,” ütles Oraveer.

Töö tähendab raamatu diktofoni peale lugemist. Raamatu võib iga lugeja ise valida, ainus piirang on, et seda juba ei oleks pimedate heliraamatuna. Seda saab kontrollida internetist raamatukogukeskkonnast Urram, kus pimedaille mõeldud heliraamatud on eraldi välja toodud.

„Ma olen nii ja naa proovinud ja parem on, kui lugeja valib raamatu ise oma maitse järgi. Kui annan talle raamatu, mis talle ei sobi, siis on tal ebamugav,” räägib Oraveer. Žanrilt sobib sisselugemiseks kõik klassikast lasteraamatuteni. Ainult neid, mis on juba loetud, ei saa enam lugeda.

Otsitakse ettelugejaid

Kes sobivad ettelugejaks? Kõrgeid nõudmisi ei ole, igaühe häält võib proovida. Paar nõuannet siiski on. „Inimene peaks mõtlema selle peale, kas tal on rääkides kõik sõnalõpud ilusasti kuulda. Me armastame jätta jutu sees sõnad poolikuks, ma ise ka,” räägib Oraveer.

Anni Oraveer kutsub vabatahtlikke pimedatele heliraamatuid sisse lugema.

ARVO TARMULA

Vabatahtlikud raamatulugejad

Hanna-Brett Lepplaid, Andres Ammas, Evelin Lauri, Inge Henk, Jana Harnak, Ulvi Maiste, Maire Uusen, Kersti Lõhmus, Mare Terpeping, Leili Mutso, Maarja Pikk-mets, Mari Kald, Mari-Epp Täht, Triinu Karolin, Vilja Raagmaa, Malle Allika, Raul Tammet, Kaire Klaos. Anni Oraveeri meiliaadress: anni.oraveer@gmail.com

Lugeda tuleb aeglaselt. Kiirustada ei tohi, õpetab ta. Töö käib Haapsalus Oraveeri korteris. Etteilugeja võtab sisse koha laua ääres, laualambid on sätitud raamatulehekülgi valgustama ja laua kohal on mikrofon. Hakkadki otsast lugema. „30–50

lehekülge on keskmine sisselugemise kord. See on umbes paar tundi,” teab Oraveer.

Seega võtab ühe keskmise 300-leheküljelise või natuke paksema kirjandusteose ettelugemine aega kümnekond seanssi. On inimesi, kes käivad lugemas päeval, ja neid, kes õhtul. Selles lepitakse kokku.

Esimene failike on raamatu „pea” – autor ja pealkiri, kus salvestatud ja kes loeb. Teine fail on autoriõigused. „Neid raamatuid tohivad kuulata ainult lugemisraskustega inimesed. Mitte kellelegi teisele ühtegi raamatut ma kuulata anda ei tohi. See on seadusega keelatud. Aga see-eest võime lugeda sisse kõike autoriõigusi küsimata,” räägib Oraveer.

Arvutisse võetud helifaile hakkavad toimetama Oraveer ja

Reet Kaljula – vabatahtlik, kes oli koos Anni Oraveeri ja Artur Räppiga projekti sünni juures. „Artur Räpp, täiesti pime mees Tallinnast, on arvutispetsialist. Tema hoiab Tallinnast minu ja Kaljula arvuteid töökorras,” räägib Oraveer.

Sisseloetud failide redigeerimine on aeganõudev. „Kuulan failid üle ja kuna meie vabatahtlikud lugejad on inimesed, siis nad eksivad. Kordused ja vigased kohad tuleb üles leida ja välja lõigata,” räägib ta.

Üldiselt on redigeerimine raskem kui lindistus ja võtab kordi rohkem aega kui sisselugemine. „Märgid ära, mis on viga, ja siis tuleb see koht täpselt välja lõigata, kustutada ja allesjäänud kokku lükata. Siin on vaja kõrva, tähelepanu ja muidugi head tahet,” kirjeldab Oraveer.

„Sellega ma saan siiski hakkama, aga abi oleks vaja, kui saab lugejaid rohkem,” tunnistab Oraveer. „Õöpäevas on ainult 24 tundi. Me oleme töötanud hommikul üheksast õhtul üheksani. Kui see oleks rahaline töö, siis me oleks miljonärid.”

Sellepärast see tegelikult ongi hea töö, et ei too raha sisse. Raha ajab inimesed omavahel tülli, leiab ta.

Üle kahekümne vabatahtliku

Oraveer jõuab oma lemmikosani, vabatahtlikeni, kes tal lugemas käivad. Ta võtab lahti tekstifaili, kus on kirjas kõik, kes on lugemas käinud. 23 lugejat. „Miks on vaja kõik lugejad esile tuua – mul on praegu väga vähe lugejaid. Neid on juurde vaja, sest ega kõik need, kes on siin nimekirjas, ju praegu käi.”

Oraveer tutvustab valikut ettelugejaist.

Andres Ammas. „Selle aasta puhkuse pühendas Ammas Haapsalule. Ta luges meile sisse 15 raamatut. Käis kaks korda päevas. Alustasime hommikul kell seitse. See oli tohutu töö. Veel enam. Kuna uusi raamatuid ei saa raamatukogust tihti kätte, on Andres ostnud mitu raamatut lihtsalt selleks, et saaks siin kiiremini salvestada.”

Evelin Lauri. „Praegu ei saa ta töö tõttu käia, aga kui käis, siis iga päev esmaspäevast reedeni. Tal on sisse loetud üle 30 raamatu.”

Inge Henk. „Hästi kohusetundlik lugeja. Loeb omas tempos ja väga korralikult ja aitab mind muidu ka.”

Jana Harnak. „Kolm esimest lugejat 2014. aastast olid Jana Harnak, Ulvi Maiste ja Maire Uusen. Ulvi ja Maire ei ole viimasel

Kirjanikutöö on tehtud

Eesti avalikkuse teadvusse jõudis Anni Oraveer kirjanikuna varjunime Kuusealune all.

Kirjutama hakkas ta tänu saadud arvutile. „Ega mul mingisugust haridust olnud. Ma lihtsalt teadsin neid lugusid ja panin kirja. Praegu ma ei julgekski enam kirjutada. Nüüd tean natuke rohkem kirjutamisest ja hirm tuleb peale,” rääkis Oraveer.

„Kõige toredam on see, et need jutud jõudsid Tartu kirjandusarhiivi. Ühel päeval tuli mulle arvutisse teade, et ma saadaks kõik oma asjad sinna. Saatsingi. Olen ka hiljem oma kirjapandut saatnud ja väga palju lindistatud materjali. Seda ei avata enne mu surma, sest muidu lööks mind maha – seal on sellist materjali kah.” Selle eest sai Oraveer presidendi preemia 6000 krooni. „Viis aastat tuli presidendilt jõulu ajal veel õnnitlusi,” ütles ta.

Rohkem Oraveer ei kirjuta. „Seda pattu mu hingel enam ei ole. Igal ajal on oma aeg. Kirjutama pead siis, kui sul on mõtteid, aga korraldada ennast ei ole mõtet.”

ajal saanud lugemas käia, aga Jana käib siiani.”

Leili Mutso. „Sotsiaalajas käib juba kümme aastat Lääne Elu valikartiklite sisselugemine, mille paneb sotsiaalmaja oma kulu ja kirjadedga plaadile. See läheb Haapsalu pimedate ühingu liikmetele, kes seda soovivad. Meie ühingu on liikmeid üle Lääne-maa, 40 liiget. Neid lehti on lugenud Kaja Rootare, Serli Kiiunarpuu, Leili Mutso ja Irina Vaher.”

Tiina Kütt. „Järgepidev lugeja ja tal on pikad raamatud. Nende arv ei olegi nii suur, aga need on pikad. Rasked krimkad, Lars Kepleri raamatud. Viimast Keplerit praegu loeb.”

Vilja Raagmaa. „On samuti lugenud hulga raamatuid sisse ja nüüd hakkab ilmselt vedama sotsiaalajas ettelugemisringi. Esimene info Lääne Elus oli natuke valesti. Selles oli kirjas, et ring on vaegnägijale, aga siis tavaliselt lugemisraskustega inimesed ei tule, sest arvavad, et see on pimedatele. Tegelikult on sellesse ringi oodatud kõik vanurid ja lugemisraskustega inimesed.”

Malle Allika. „Issand, kui hea ta on. Ta on ka inimesena kohe selline: kui tuppast astub, siis tunned kohe, et aura on hea.”

Raul Tammet. „Vana filmimees. Ta on omapärane, väga vahva.”

Nemad on ettelugejad, aga Oraveer otsib ka endale mantlipärijat. „Ma olen 74 aastat vana. Me ju kõik tahaksime, et see salvestamine ei lõpeks koos minuga. Ei-ei, ma töotan saja-aastase-ni, aga kunagi tuleb saja esimehe. Peab mõtlema, kuidas saaks niimoodi, et töö kestaks edasi. Tihtilugu kaovad tänuväärased üritused, kui kaob eestvedaja. Aga kuulajaid on meie raamatukogus kaheksasada.”

Lääne-Nigula – võimaluste vald!

SDE Lääne-Nigula nimekirja kandidaatidega on kõigil võimalik kohtuda:

esmasp, 25. sept kl 18 Üdruma seltsimajas
neljap, 28. sept kl 17 Tuksi spordibaasis, kl 19 Sutlepa vabaajakeskuses
reedel, 29. sept kl 18 Risti kultuurimajas
laup, 30. sept kl 12 Rõude külamajas
esmasp, 2. okt kl 18 Pürksis Noarootsi kõrtsis
teisip, 3. okt kl 18 Võntküla külamajas külaelukomisjoni korraldatud debatt
kolmap, 4. okt kl 18 Linnamäel vallamajas LAS korraldatud debatt
neljap, 5. okt kl 17 Piirsalu rahvamajas
reedel, 6. okt kl 18 Nõva Mõisa kohvikus
teisip, 10. okt kl 17 Taebla kultuurikeskuses

 Sotsiaaldemokraadid

Eestlaste muistse vanema Lembitu isik ja Madisepäeva lahing inspireeris Urmas Lennukit kirjutama selleteemalise näitemängu, mida tänavu Suure-Jaani lähedal Lõhaveres mängiti.

MARKO SAARM / SAKALA / SCANPIX

800 AASTAT MADISEPÄEVA LAHINGUST

Kus puhkavad Lembitu maised jäänused?

21. septembril 1217 toimus kusagil Viljandist põhja pool eestlaste muistse vabadusvõitluse suurim ja vägagi otsustav välilahing.

MATI MANDEL
arheoloog

Madisepäeva lahingus hukkusid tähelepanuväärsed Sakala vanemad, eesotsas Henriku kroonikas korduvalt mainitud Lehola vanem Lembitu. Mis siis eelnes sellele heitlusele? Ristisõda Eestimaa allutamiseks oli kestnud juba kaheksa aastat. Saanud aru, et enda jõududest ei piisa ristisõdijast jagusaamiseks, olid eestlased pöördunud abi saamiseks venelaste poole. Nood lubanudki suure sõjaväega appi tulla.

Salapärase lahingupaik

Sakala vanem Lembitu kutsus omakorda kõigist maakondadest sõdalasi Navesti äärde. Tulidki nii läänlased, harjulased, virulased, revalased, järvalased kui ka sakalased, kroonika andmeil 6000 meest. Väe kogunemispai oli Navesti jõe ääres. Viisteist päeva oodati Novgorodi väe saabumist. See ei tulnudki. Ka saklased kogusid Riias kiiresti suure väe, eesotsas ordumeister Volquin ja Orlamünde krahv Albert, ning suundusid Sakala poole. Koos liivlaste ja lätlastega oli orduväs 3000 valitud meest. Liivlasi juhtis Kaupo.

Viljandi linnuse juurde jõudnud, puhati üks öö ja apostel Matteuse päeval liiguti edasi põhja poole. Sakslased liikusid keskel, liivlased paremal, lätlased vasakul. Kroonik kirjutab, et järsku tuli vastasolevast metsast välja eestlaste malev.

Lätlaste vastu liikusid kirjeduse kohaselt sakalased. Kuidas olid rivistunud teised üksused, seda kroonik ei kirjuta, nimetab vaid, et sakslaste vastas keskel oli tugevaim üksus. On oletatud, et sinna olid rivistunud harjulased, järvalased ja virulased, vasakule tiivale, liivlas-

Amandus Adamsoni originaalskulptuur „Lembitu“ on Suure-Jaani gümnaasiumis. Skulptuur kaotas mõõka hoidva käe, kui nõukogude võim kunstiteose 1950. aastal purustas.

te vastu aga läänlased (ridalased). Kus lahing toimus? On arvatud, et saanud andmeid sakslaste väe liikumisest, liikus neile vastu ka eestlaste malev, et valida välja sobiv paik välilahinguks.

Lahingu kõige tõenäolisemaks toimumise paigaks on peetud Viljandist 10 kilomeetri kaugusel asuva endise Madi talu ja sellest üle kahe kilomeetri loodes asuva Vanamõisa ning Karuse vahelist ala, kuhu jäävad endine Rattama talu, Tammemägi ja kesk- aegne Risti kabel. Seda paika läbib moreenseljakute ja küngaste rida nendevaheliste lodude, veesilmade ja metsatukkadega muudab sealse maastiku väheülevaatlikuks ja raskesti läbipääsetavaks. On arvatud, et Eesti maleva juhid valisid lahingupaigaks just selle, rüütlite üleolekut relvastuses vähendava maastiku.

Eestlased olid end lahinguvalmis seadnud metsa varjus avarama legendiku vastas. Ambude ja vibude kasutamisest kroonik ei kirjuta. Ilmselt olid väed kokkupõrke alguses selleks juba teineteisele liiga lähedal.

Eestlased võitlesid visalt, kuid lõpuks suutsid sakslased enda

vastas asunud väeüksuse taganema ning siis põgenema pöörata. Ilmselt mängis olulist rolli sakslaste parem kaitserelvastus ning võitlustaktika. Maleva keskosa põgenema pööramine mõjutas ka sakalasi. On kirjutatud, et lätlased koos sakslastega ründasid julgelt sakalasi. Ilmselt oli lätlaste salgas ka raskemalt relvastatud sakslasi. Sakalased hakkasid tagasi tõmbuma ja kandsid raskeid kaotusi. Langesid Sakala vanemad Wottele ja Maniwalde.

Lätlane tappis Lembitu

Kroonik kirjutab, et lätlane Veko jälitas Lembitut, tappis ta ja röövis tema riided. Teised lätlased lõikasid Lembitul pea maha ja see viidi hiljem kaasa Liivimaale. Üldse olevat lahingus tapetud 1000 eestlast. Saagiks sai sakslaste vägi aga 2000 hobust. Surmavalt haavata sai ka liivlaste vanem Kaupo. Tema keha põletati, luud aga viidi Krimuldasse.

Pärast lahingut liikus sakslaste vägi Lembitu külasse, liivlased ja lätlased riisusid ja põletasid aga ümbruskonna külates. Peagi tuli ristisõdijate juurde Lembitu vend Unnepewe koos teiste alles-

jäänud ülikutega ning nad palusid rahu uuendamist. Nad pidid pantvangid andma, misjärel ristisõdijate vägi saagiga Liivimaale tagasi pöördus.

Madisepäeva lahinguga ei olnud eestlaste vastupanu veel murtud. 1219. aastal lisandusid sissetungijatele taanlased. 1223. aastal puhkes üle-eestiline ülestõus, võõrvõim hävitati. Vabadust ei olnud aga kauaks. 1227. aastal vallutasid ristisõdijad terve Eesti ja viimasena ka Saaremaa.

Muinasaja lõpuni oli Eestis valdav põletusmatlus. Maeti nii kivistikuga kui ka vähese kivistikuga või kivistikuta maalustesse matmispaikadesse. Ilmselt põletati ka Madisepäeva lahingu langenud sõdalased ja viidi kodukohta ning maeti seal. Nii toimiti küllap ka Sakala vanemate, sealhulgas Lembitu kehaga. Madisepäeva lahingus hukkunud matmispaigaks on peetud ka Madi kivistik, kuid sealt ei ole uurimistöödel leitud mitte ainult sõdalaste, vaid ka naistele laste matuseid. Niisiis pole tegu mingi sõjameeste ühishauaga, vaid tüüpilise muinaspere matmispaigaga.

Kuhu viidi aga Lembitu pea? Ilmselt Riiga. Pole võimatu, et edasi võidi ta millalgi hiljem viia ka Saksa ordu peakorterisse. Marienburg (Malbork) sai Saksa ordu kõrgeistri asukohaks 1309. aastal. Liigub jutte, nagu oleksid Poola muuseumitöötajad pärast Teist maailmasõda rääkinud ühes Poola muuseumis säilitatavast koljust kirjaga „Eestlaste kuningas“. Siiani sellele tõestust pole. Praeguseks on asi võtnud lausa ametliku käigu. Pealuud Poolas otsitakse. Kui selline tõesti leitakse, poleks võimatu taastada ka selle kuulsa vanema näokuju. Jääme põnevusega ootama.

Spordis on värve

AIVO
PALJASMAA

Aega ei saa tagasi ega edasi keerata

Sloveenias kestab ka nädal pärast korvpalli EMi finaalirahvuslik eufooria. Nende meeskond saavutas ajaloolise võidu. EM tervikuna pakkus väga eredaid elamusid, eeskätt noorte staaride esilekerkimisega. Hämastuse ja väikese kadedusega võis nautida ka meie lähinaabrite, lätlaste Kristaps Porziņģise ja soomlase Lauri Markkaneni imelisi esitusi. Ligi 30 aasta eest hakkas maailm avanema ja korvpalli superriik USA, täpsemalt nende imevabrik NBA muutus ka eurooplaste mängumaaks. Nüüd on Vana Maailma saadikud jõudnud samale maagilisele mängutasemele kui ookeanitagused supertähed. Publik hullub nii siin kui ka seal.

Enne otsustavaid EMi mängu sain juhtumisi kokku tuhihangelise kossuspetsiga. Minule ootamatult vedas ta nina kirtsu Sloveeniast rääkides. Luka Dončić ja Goran Dragić olla küll tema lemmikud, aga vaat! see must ameeriklane Anthony Randolph rikkuvat pildi ära. See arvamus tundus veidi ootamatu 30ndais kossufänni poolt, kes võib une pealt pajatada üksikõik millise profiklubist nii siin- kui ka sealpool ookeani.

Korvpalli rahvusvaheline alaliit FIBA on viimastel aastatel lubanud rahvuskoondiste koosseisu lülitada ühe võõramaalase. Muidugi peab tal olema ka asjaomase riigi kodakondsus. Sloveenia seadused lubavad topeltkodakondsust ning vahetult enne EMi sai Randolph ka selle riigi passi. Sloveenia koondises ei mänginud ta esimest viiulit, kuid oma osa kullavõidus on tal kindlasti. Igatahes saavad „tõupuhta“ rahvuskoondise pooldajad seda tõsiasja nüüd võitjaile nina alla hõõrutada.

FIBA isandad annavad sellise loa muidugi ärilistel kaalutlustel. Sport muutub üle maailma aina atraktiivsemaks ja meelelahutuslikumaks, alade arendamine oleneb aina enam äriilma reeglitest. Sport peab ennast müüma. Eriti hea on, kui saab tekitada mõne uue muinasloo koos õnneliku lõpuga. Sloveenia võit oligi täiuslik muinasjutt, sest kahemiljonilise rahva koondis polnud kunagi varem medalit võitnud, kullast rääkimata. FIBA saksad hõõruvad praegu heameelest käsi, sest nende plaan õnnestus ideaalselt ja raha tuleb nagu raba.

Klubisporis valitsevad sellised reeglid ammuilma ja tasapisi imbuvad nad ka rahvuskoondiste heitlustesse tiitlivõistlustel. Võiks ju muiata, et EMi võitis korvpalliklubi „Sloveenia rahvuskoondis“, aga kellele see irooniline pirin ikka korda läheb. EKRE mehed lööksid platsi muidugi puhtaks ja peaksid kõnesid rahvusaatest ning riigipiiri kaitsest võõra keele ja meele esindajate eest, aga nagu öeldakse: koerad hauguvad, karavan läheb oma teed.

Kui EMi finaalis oleks võitnud Serbia, kellel polnud muide ühtegi võõrmängijat, siis ei oleks õnneliku lõpuga muinasjuttu sündinud. Sloveeniad ilmselt ise praegu niiviisi ei arutle. Võidu töid koju eelkõige rahvuskassalased. Ei maksa aga silmi sulgeda üleilmastumise ees, sest see protsess laieneb aina hoogsamalt.

Vanasti võis ju tõesti kõik selgem ja puhtam, ka rohelisem paista, aga ajaratast sa tagasi ei keera. Nagu näiteks Jüri Parijõe jutustuses „Uued saapad“, kus pisike perepoeg ootab kannatamatult isa linnareisilt tagasi ja arvab, et kui ikka kõik maailma kellad edasi keerata, küll siis ka aeg edasi läheb.

NSV Liidu päevil kogunesime igal võimalikul juhul rahvast pungil Kalevi spordihalli, kus meie Kalev pidas punariigi meistrivõistluste matše. Sisult oli tegu Eesti rahvuskoondisega ja oh seda rõõmu, kui ühel õhtul (juhtumisi jõululaupäeval) alistati punaimpeeriumi sümboliks saanud armee kesksportklubi (AKSK) meeskond. See oli nagu laulupidu, nagu paltsam hingele, sel hetkel tundis igauks meist ennast väikest viisi dissidendina okupatsioonivõimu suhtes. Keegi ei mõelnud siis, et keskmängijaks oli meil küllaline NSV Liidu avarusest. Pärast jõulist Tõnno Lepmetsa 1960. aastail võttis Kalevi meeskonnas korvi all koha sisse kas Rašid Abelmanov, Viktor Viktorov, Aleksandr Karavajev või Sergei Babenko. Nemad olid nagu kodustatud muulased, keda soositi sama hellitlevalt nagu rahvuskassalasi. Rääkimata 1991. aastal NSV Liidu meistriks tulnud Kalevi ridades pallinud USA mustanahalise ääremängijast George Jacksonist. Aga tema oli juba puhas müügiartikkel kogu punaimpeeriumi haaranud perestroika tormituult keerises.

Läti ja Leedu korvpalli on muidugi mugav eeskujuks seada, et neil pole ühtegi võõramaalast koondises. Keegi ei keela ju meie meestel naabrite tasemele jõuda. Narr oleks aga silmakirjalikult vastu rindu taguda, et võõraste sulgedega me endid ei ehi. Sloveenia näitas, et kui muidu ei saa, siis tuleb vajalik mängija kodustada. Praegu rõõmustab aga kogu väikeriigi rahvas.

Mis puutub võõramaalaste lojaalsusse, siis on küllalt näiteid nende isegi suuremast patriotismistundest kui põliselanikel.

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

lastekas

KÕIK PURKI!

SÜGISEL

KÕIK LÄHEB PURKI:

KURK JA TOMAT,

KAALIKAS,

SEEN JA SÕSTAR,

VANA SUSS JA

USSITANUD VAARIKAS.

KONNAPPOEG JA

SIIDIRÄTIK,

PAJUOKS JA

MARDIKAS.

PURKI, PURKI!

ET SAAKS MOOSI,

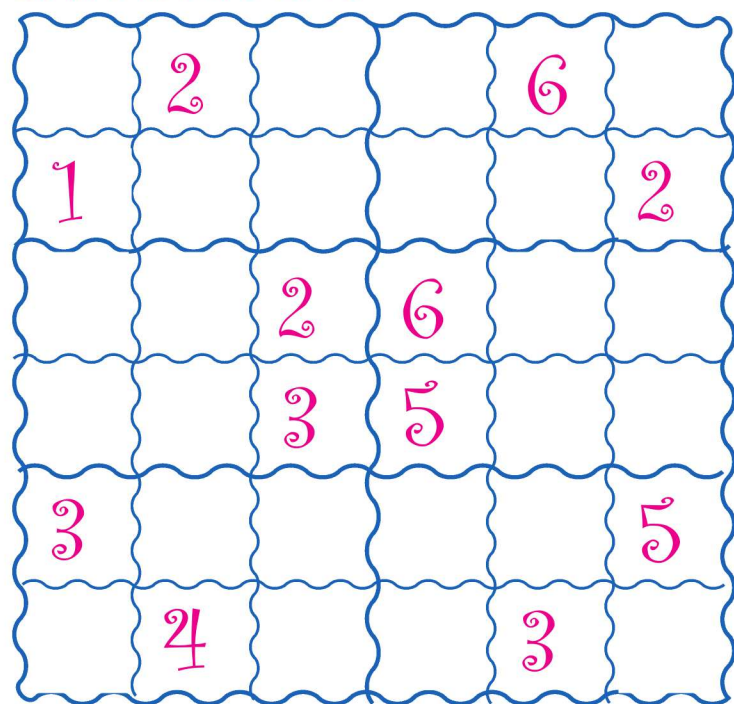
SALATTI JA

PASTILAAD.

06/2017

LASTESUDOKU

KINOFILM

„KINGSMAN: KULDNE RING“

2015. aastal tutvustas üllatushitt „Kingsman: Salateenistus“ maailmale iseseisvat rahvusvahelist luureagentuuri Kingsman, mis tegutseb erakordse diskreetsuse ja salastatuse tähe all ning mille eesmärk on tagada maailma turvalisus.

Films „Kingsman: Kuldne ring” seisab meie kangelaste ees uus ülesanne. Kui nende peakortri hävitatakse ning maailma hoitakse pantvangis, viib ootamatult niidiots nad ookeani vastaskaldale, kus tegutseb sarnane salaorganisatsioon Statesman. Kardinaalselt erineva stiiliga agendid asuvad tegutsema ühise eesmärgi nimel: päästa maailm. Lavastaja: Matthew Vaughn.

Stsenarium: Jane Goldman ja Matthew Vaughn, Mark Millari ja Dave Gibbons koomiksi „The Secret Service” ainetel. Osades: Oscari-võitja Colin Firth („Kuninga kõne”), Oscari-võitja Julianne Moore („Boogie Nights”), Taron Egerton („Kotkas Eddie”), Mark Strong („RocknRolla”), Oscari-võitja Halle Berry („Monster’s Ball”), Pedro Pascal („Troonide mäng”), Oscari-võitja Sir Elton John, Channing Tatum („21 Jump Street”) ja Oscari-võitja Jeff Bridges („Hell or High Water”).

22. septembril kell 21.15; 24. septembril kell 17.30; 28. septembril kell 19, 29. septembril kell 21.15 Haapsalu kultuurikeskuses. Pilet 4 €. Alla 14 a keelatud!

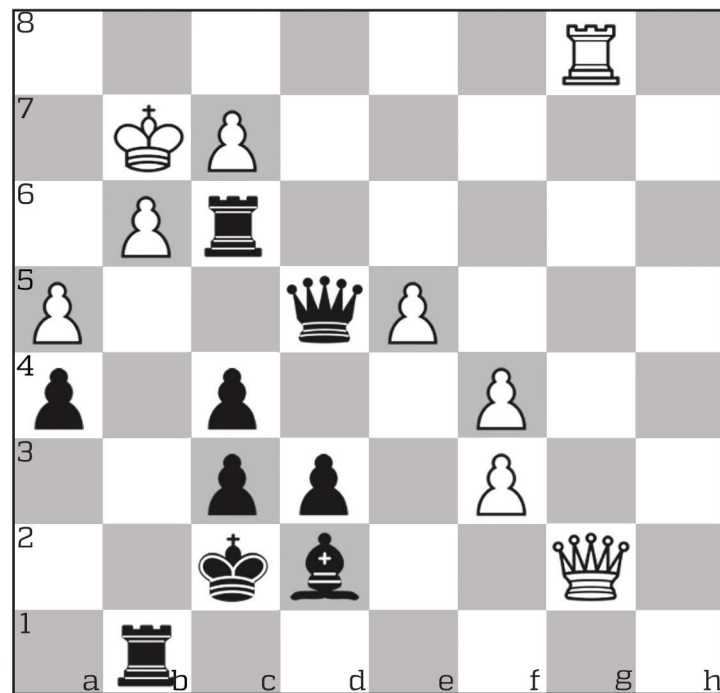
„NUKATUKA METSARAHVAS“

Pillimees Ronihiir, nutikas Metsahiir Morten, pagarmeister Jänes ja kõik nende sõbrad elavad Nukatuka metsas. See on elamiseks küll kena koht, aga pisemad loomad peavad kohalike kiskjate pärast pidevalt valvel olema. Eriti just rebasel on laiduväärat komme pista nahka kõik hiired, kellega ta teeb ristub. Aga kui siil proovib pista pintsliisse Morteni vanaema, saab Mortenil mõõtu täis. Ta tahab kehtestada seaduse, et kõik loomad oleks sõbrad ja lõpetaks üksteise söömise.

Oma hääled on tegelastele andnud Mikk Jürjens, Anne Reemann, Maiken Schmidt, Mart Müürisepp, Saara Kadak, Liis Lass, Tarvo Krall ja Andres Raag.

1. oktoobril kell 13.30; 4. oktoobril kell 17.30; 5. oktoobril kell 17.30
Haapsalu kultuurikeskuses. Pilet 3 €.

MALE

LP RISTSÕNA- JA MALELAHENDAJAD

Eelmise nädala vastused: Og6+; Ke7; Vxg7#.

Matt kahe käiguga.

Leidke tänasest ristsõnast lahendus vastuse realt.

Eelmise nädala vastus: Tervete meeste selts; venekeelsed lehed.

Lahendusi ootame hiljemalt järgmise nädala reedeks aadressil
reklaam@le.ee või Posti 30, Haapsalu. Septembris õigesti vastanute vahel
loositakse välja Lääne Elu meeneid.

rahvalaul		naisenimi	muusika- riistast	rahvusv. teatri- instituut (ingl)	Kreeka täht	informa- tion	Eesti kirjanik	hiilised kõrvale		mobili- operaator	Islandi domeen	rajamärk	improbatur	tagumik	von
tuur piiri mööda		2 x kons						vald							Rhode Island
						võrgunõel		jood					trigon. funks.		
						õmmeldi välja		isake					telefoni kaart		
		x									detailede ühend. viis				neem
		putukate nägem. organ									küla				kirjanik (in + n)
end. TTÜ				rahvusv. teatri- institut. (pr)				ida		pools. Haaps.					
näitleja								tükk		irvakil					
Itaalia sõiduki maatähis	3.				ihne						beebi				vald L- Virum.
	härjapea				language studies internat.						lame- kaanid				tali
luteri kirik													kaitse invest. valitsus		
küllap								taevased olendid					ilil	508.	
vanaa- dium			küllap						naisenimi					6.	
			perso- naalne						tuulehoog					India domeen	humaan- negi
käsitus- laad					inglise münt					kompekki					
... ja raha tuleb					riidesordi					hooti					
				räni			reisijuht					Indreku hüüdnimi			
				vaateaken			isikukood					fotograaf			
			pihik				naisenimi				end. korv- pallur				Kreeka täht
			-sak				siin ka				on (ingl)				vald Harjumaal
		2 x kons							visandki				muinsus- kaitse valitsus		
		vald Harjum.							Hiina pikkusm.				iriidjum		
puiestee	tähtis külaskäik						lennuväli Läänem.								t. kütsel
E. Tode teos	itsitus						tükk								1. pärn
								2 x kons			seiklusjutt				
								Itaalia domeen			number üks (lüh)				
fosfor					nõnda				jõgi Austrias				võiml. OM kuld		
linn Mosk- va läh					National Geograph.				see tähend.				superlux		
2 x kons			tera- ...							... töbi (rahhiit) riskeeris					
			ID							salm					
								vikerlased							
								mootor- rattani							

E 25. september

06.55 Terevisioon
08.55 Kutsuge ämmaemand!
09.50 Terevisioon
11.50 Maahommik
12.35 Eesti lipp ümber Islandi
13.05 Unustatud maitseed
13.35 Punane sekund
14.05 Meie maailm
14.55 11 000 aastat hiljem
15.40 LIVEstonia
16.10 Paks boss
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand!
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Osoon
20.30 Meie Eestid
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Välisilm
22.15 Mõrvad Istanbulis
23.00 Lõksus – tapja meie seas
23.50 Ringvaade
00.54 ERR.ee uudised

06.10 Armastuse maitse
06.55 Hubert ja Takako
07.20 Alvin ja koopaoravad
07.35 Hubert ja Takako
08.00 Reporter
09.00 Minu kodu on parim
10.05 Purunenud elud
11.05 Kodus ja võõrsil
11.35 KMD Klubi
13.05 Vallaline kaunitar
15.00 Armastuse maitse
16.00 Küladetektiivid
17.00 Minu kodu on parim
18.00 Purunenud elud
19.00 Reporter
20.00 Köök
20.30 Kodutunne
21.30 Nukumaja
22.30 KMD Klubi
00.00 Tähtede vaheline
02.50 Reporter
03.40 Viies võim
05.45 Kogujad
06.10 Armastuse maitse

06.15 Winxid
06.40 Transformerid. Päästerobotid
07.05 Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Saatuslik valik
08.25 Minu köök on parim
09.25 Üllata Eestit!
09.55 Kirgede torm
11.00 Vaprad ja ilusad
11.35 Top Shop
11.50 Jääaeg 4
13.25 Üllata Eestit!
13.55 Südameasi
15.00 Saatuslik valik
16.00 Vaprad ja ilusad
16.30 Kirgede torm
17.40 Minu köök on parim
18.45 Seitsmesed. Uudised
19.25 Seitsmesed
20.00 Kuuuurija
21.00 Hüpnosisöör
21.30 Merivälja
22.30 Kapten Ameerika. Talve-sõdalane
01.15 Sherlock New Yorgis
02.10 Moodne perekond
02.35 Merivälja
03.25 Kuuuurija
04.20 Seitsmesed. Uudised
05.00 Seitsmesed
05.25 Súdameasi

07.00 Yoko
07.10 Karusmarjad metsikus looduses
07.35 Väike prints
08.00 Susapusa Okidos
08.10 Pipi, Pupu ja Rosmary
08.15 Lastetuba
08.35 Prügihunt ja Superjanes
09.00 Ringvaade
10.00 Paks boss
10.50 Suur-Sõjamäe
11.45 ERR.ee uudised
15.30 Uus Tase
15.50 Papist poisid
16.00 Lastetuba
16.15 Loomaia tee 64
16.25 Rüütel Rooste
16.40 Mily murrab pead
16.45 Džungli-raamat
17.00 Mina ja Miia
17.25 Suharevi torni saladus
17.35 Mukk ja Tša-vapa
17.50 Vahva Roosi
18.00 Džungliässad
18.10 Zou
18.20 Pipi, Pupu ja Rosmary
18.30 Lastetuba
18.45 Oktonaudid
18.55 Uus Tase
19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles)
19.30 Eesti lood
20.00 Maahommik
20.45 Elu allpool nulli
21.30 Kultuuriuudised
21.35 Plekktrumm. Andero Uus-berg
22.20 Stalker
01.08 ERR.ee uudised

T 26. september

06.55 Terevisioon
08.55 Kutsuge ämmaemand!
09.50 Terevisioon
11.50 Hommik Anuga
13.05 Osoon (subtiitritega)
13.40 Välisilm
14.10 Egiptuse uppunud linn
15.05 Hetk ajaloos
15.10 Ajavaod. Riigi mehed
15.40 Setod
16.10 Paks boss
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand!
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
19.45 Valimisstuudio
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Kirjandusministeerium
22.10 Armastus Berliinis
23.00 Plekktrumm. Andero Uusberg
23.45 Ringvaade
00.32 ERR.ee uudised

06.55 Hubert ja Takako
07.20 Alvin ja koopaoravad
07.35 Hubert ja Takako
08.00 Reporter
09.00 Minu kodu on parim
10.00 Purunenud elud
11.00 Kodus ja võõrsil
11.30 Nukumaja
12.30 Köök
13.05 Vallaline kaunitar
15.00 Armastuse maitse
16.00 Küladetektiivid
17.00 Minu kodu on parim
18.00 Purunenud elud
19.00 Reporter
20.00 Radar
21.00 Krimi
21.30 Siberi võmm
22.30 Tormi silmas
00.15 Mängur
02.00 Nuuskija
03.00 Reporter
03.50 Kodutunne
04.35 Kümnen-di suurimad muusikahitid

06.15 Winxid
06.40 Transformerid. Päästerobotid
07.05 Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Saatuslik valik
08.25 Minu köök on parim
09.25 Hüpnosisöör
09.55 Kirgede torm
11.00 Vaprad ja ilusad
11.35 Top Shop
11.50 Kuuuurija
12.55 Merivälja
13.55 Súdameasi
15.00 Saatuslik valik
16.00 Vaprad ja ilusad
16.30 Kirgede torm
17.40 Minu köök on parim
18.45 Seitsmesed. Uudised
19.25 Seitsmesed
20.00 Lillepood
20.30 Suletud uste taga
21.30 Padjaklubi
22.30 Ausad valed
01.25 Kutsuge Cobra
11
02.20 Lillepood
02.45 Padjaklubi
03.35 Suletud uste taga
04.20 Seitsmesed. Uudised
05.00 Seitsmesed
05.25 Súdameasi

07.00 Zou
07.10 Džungliässad
07.20 Suharevi torni saladus
07.35 Vahva Roosi
07.50 Mina ja Miia
08.15 Lastetuba
08.30 Loomaia tee 64
08.40 Pipi, Pupu ja Rosmary
08.45 Oktonaudid
09.00 Ringvaade
10.00 Paks boss
10.50 Plekktrumm. Andero Uusberg
11.35 Rätsepmeister Yohji Yamamoto
12.47 ERR.ee uudised
15.30 Uus Tase
15.50 Papist poisid
16.00 Lastetuba
16.15 Loomaia tee 64
16.25 Kosmoselendurid
16.40 Meistrimehed Pat ja Mat
16.45 Džungliraamat
18.20 Wissper
18.30 Lastetuba
18.50 Lammas Shaun
18.55 Uus Tase
19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles)
19.30 Lapsed suures spordis
20.00 Mussoonimaad
20.50 Hetk ajaloos
21.00 Meie Aja Kunst
21.30 Kultuuriuudised
21.35 Teel Leninile
22.05 Mina olen Kuba
23.00 Eesti TOP 7
23.50 Raamatupood
00.20 ERR.ee uudised

K 27. september

06.55 Terevisioon
08.55 Kutsuge ämmaemand. Jõulud
09.50 Terevisioon
11.50 Prillitoos (subtiitritega)
12.45 Tähendamisi
12.50 Leiutades Eestit
13.00 Riigikogu infotund
14.00 Meie Eestid
14.30 Foyle'i sõda
16.10 Paks boss
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand. Jõulud
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Pealtnägija
20.45 Suud puhtaks
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Suud puhtaks
23.00 Ajavaod. Riigi mehed
23.30 Minu pere
00.00 Ringvaade
01.01 ERR.ee uudised

06.10 Armastuse maitse
06.55 Hubert ja Takako
07.20 Alvin ja koopaoravad
07.35 Hubert ja Takako
08.00 Reporter
09.00 Minu kodu on parim
10.00 Purunenud elud
11.00 Kodus ja võõrsil
11.30 Siberi võmm
12.30 Radar
13.30 Krimi
14.00 Tüdruk nimega Elif
15.00 Armastuse maitse
16.00 Küladetektiivid
17.00 Minu kodu on parim
18.00 Purunenud elud
19.00 Reporter
20.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda
21.00 Heeringas Veenuse öäl
21.30 Pilvede all
22.30 Naistevangla
23.40 Vahelevõtja. Rängad kuriteod
00.35 Pärapärgu perekond
01.05 Tormi silmas
02.40 Nukumaja
03.25 Reporter
04.15 Hooaeg
04.55 Rooli võim
05.25 Radar

06.15 Winxid
06.40 Transformerid. Päästerobotid
07.05 Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Saatuslik valik
08.25 Minu köök on parim
09.25 Võimalik vaid Venemaal
09.55 Kirgede torm
11.00 Vaprad ja ilusad
11.35 Top Shop
11.50 Suletud uste taga
12.55 Padjaklubi
13.55 Súdameasi
15.00 Saatuslik valik
16.00 Vaprad ja ilusad
16.30 Kirgede torm
17.35 Minu köök on parim
18.45 Seitsmesed. Uudised
19.25 Seitsmesed
20.00 Me saime lapse
21.00 Võimalik vaid Venemaal
22.00 Lillepood
22.30 Juurdlust viivad läbi selgeltnägijad
23.35 NCIS kriminalistid
00.35 Top Gear
01.40 Me saime lapse
02.35 Võimalik vaid Venemaal
03.25 Top Gear
04.20 Seitsmesed. Uudised
05.00 Seitsmesed
05.25 Súdameasi

07.00 Peeter Paani uued seiklused
07.20 Suharevi torni saladus
07.35 Džungliraamatu safari
07.50 Minaja
08.15 Lastetuba
08.30 Loomaia tee 64
08.40 Pipi, Pupu ja Rosmary
08.45 Oktonaudid
09.00 Ringvaade
10.00 Paks boss
10.50 Plekktrumm. Andero Uusberg
11.35 Rätsepmeister Yohji Yamamoto
12.47 ERR.ee uudised
15.30 Uus Tase
15.50 Papist poisid
16.00 Lastetuba
16.15 Kati ja Mimmu
16.25 Kiisud, edasi!
16.30 Vemba ja Tembu seiklused
16.55 Lola Pikk-kõrv
17.00 Väike prints
17.25 Suharevi torni saladus
17.35 Susapusa Okidos
17.50 Vahva Roosi
18.00 Džungliässad
18.10 Zou
18.20 Pipi, Pupu ja Rosmary
18.30 Lastetuba
18.45 Päev, kui Henri kohtas...?
18.50 Must ja valge koer
18.55 Uus Tase
19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles)
19.30 8 mm ELU
20.00 Meie maailm
20.55 Leiutades Eestit
21.00 Kapist välja
21.30 Kultuuriuudised
21.35 Mikroob
21.40 Diisel
23.15 Ohtlik lend
00.20 ERR.ee uudised

N 28. september

06.55 Terevisioon
08.55 Kutsuge ämmaemand. Jõulud
09.50 Terevisioon
11.50 Pealtnägija
12.40 Valimisstuudio
13.55 Kirjandusministeerium
14.25 Töörööbikud
14.45 Kapist välja
15.15 Eesti kotkad
16.10 Paks boss
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand. Jõulud
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Arktikast Antarktikasse
20.30 Punane sekund
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Uudishimu tippkeskus
22.10 Giuseppe Verdi Reekviem
23.40 Üks koorilaul
23.45 Ringvaade
00.49 ERR.ee uudised

06.10 Armastuse maitse
06.55 Hubert ja Takako
07.20 Alvin ja koopaoravad
07.35 Hubert ja Takako
08.00 Reporter
09.00 Minu kodu on parim
10.00 Purunenud elud
11.00 Kodus ja võõrsil
11.30 Pilvede all
12.30 Heeringas Veenuse öäl
13.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda
14.00 Tüdruk nimega Elif
15.00 Armastuse maitse
16.00 Küladetektiivid
17.00 Minu kodu on parim
18.00 Purunenud elud
19.00 Reporter
20.00 Suur komöödiaõhtu
21.30 Kiired ja ilusad Gruusias
22.30 Miljon moodust Läänes kärvata
00.45 Seksikas kõneliin
02.20 Naistevangla
03.15 Vahelevõtja. Rängad kuriteod
04.00 Reporter
04.50 Pilvede all
05.40 Kogujad

06.15 Winxid
06.40 Transformerid. Päästerobotid
07.05 Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Saatuslik valik
08.25 Minu köök on parim
09.25 Võimalik vaid Venemaal
09.55 Kirgede torm
11.00 Vaprad ja ilusad
11.35 Top Shop
11.50 Me saime lapse
12.55 Võimalik vaid Venemaal
13.55 Súdameasi
15.00 Saatuslik valik
16.00 Vaprad ja ilusad
16.30 Kirgede torm
17.40 Minu köök on parim
18.45 Seitsmesed. Uudised
19.25 Seitsmesed
20.00 Üllata Eestit!
20.30 Kättemaksukontor
21.35 Kolmeraudne
23.05 CSI kriminalistid
00.05 Kondid
01.05 Saatanlikud koduabilised
02.00 Üllata Eestit!
02.25 Kolmeraudne
03.30 Kättemaksukontor
04.20 Seitsmesed. Uudised
05.00 Seitsmesed
05.25 Súdameasi

07.00 Zou
07.10 Džungliässad
07.20 Lola Pikk-kõrv
07.25 Suharevi torni saladus
07.40 Vahva Roosi
07.50 Väike prints
08.15 Lastetuba
08.30 Kati ja Mimmu
08.40 Pipi, Pupu ja Rosmary
08.50 Päev, kui Henri kohtas...?
08.55 Papist poisid
09.00 Ringvaade
10.00 Paks boss
10.50 Teel Leninile
11.20 Eesti muusikavideod
11.52 ERR.ee uudised
15.30 Uus Tase
15.50 Kriksatrullid. Õpime joonistama
16.00 Lastetuba
16.15 Kati ja Mimmu
16.25 Tuutu ja Potsu
16.35 Karusmarjad metsikus looduses
17.00 Väikeprints
17.25 Benija Hollyväike kuningriik
17.35 Susapusa Okidos
17.45 Džungliraamatu safari
18.00 Minaja
18.20 Wissper
18.30 Lastetuba
18.45 Rõõmutirts
18.50 Must ja valge koer
18.55 Uus Tase
19.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles)
19.30 Õhinapõhised
19.50 Kasvamise salajane elu
20.50 Vaba tahe
21.30 Kultuuriuudised
21.35 Ird
22.25 Kolme katku vahel
23.55 Mina olen Kuba
00.55 ERR.ee uudised

R 29. september

06.55 Terevisioon
08.55 Kutsuge ämmaemand!
09.50 Terevisioon
10.50 Digitaalvaldkonna tippkohtumine Tallinnas
12.30 Ilus maa
12.40 Suud puhtaks
14.10 Uudishimu tippkeskus
14.40 Eesti lood
15.10 Üks koorilaul
15.15 Nota bene! Teatriluulud
16.10 Paks boss
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand!
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Töörööbikud
20.30 Jah, härra peaminister
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Teadlaste öö 2017
22.15 Minu pere
22.45 Pealtnägija
23.35 Langus
01.06 ERR.ee uudised

06.10 Armastuse maitse
06.55 Hubert ja Takako
07.20 Alvin ja koopaoravad
07.35 Hubert ja Takako
08.00 Reporter
09.00 Minu kodu on parim
10.00 Purunenud elud
11.00 Kodus ja võõrsil
11.30 Suur komöödiaõhtu
13.00 Kiired ja ilusad Gruusias
14.00 Tüdruk nimega Elif
15.00 Armastuse maitse
16.00 Küladetektiivid
17.00 Minu kodu on parim
18.00 Purunenud elud
19.00 Reporter
19.55 Kuld-villak
20.30 Roaldi nädal. Jaak Joalalummuses
21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga
23.00 Köök
23.30 Õigeks ajaks
01.30 Miljon moodust Läänes kärvata
03.25 Pärapärgu perekond
03.50 Reporter
04.55 Seksikas kõneliin

06.15 Winxid
06.40 Transformerid. Päästerobotid
07.05 Käsna-Kalle Kantpüks
07.30 Saatuslik valik
08.25 Minu köök on parim
09.25 Üllata Eestit!
09.55 Kirgede torm
11.00 Vaprad ja ilusad
11.35 Top Shop
11.50 Kättemaksukontor
12.55 Papad Mammad
13.55 Súdameasi
15.00 Saatuslik valik
16.00 Vaprad ja ilusad
16.30 Kirgede torm
17.40 Minu köök on parim
18.45 Seitsmesed. Uudised
19.25 Seitsmesed
20.00 Papad Mammad
21.00 Must Alpinist
23.10 Mängiksmen-te
01.15 Hawaii 5-0
02.05 Ameerika õuduskas
03.05 Võimalik vaid Venemaal
03.50 Papad Mammad
04.35 Seitsmesed. Uudised
05.00 Seitsmesed
05.40 Súdameasi

07.00 Susapusa Okidos
07.10 Benija Hollyväike kuningriik
07.20 Must ja valge koer
07.30 Mina ja Miia
07.55 Džungliraamatu safari
08.05 Kriksatrullid. Õpime joonistama
08.15 Lastetuba
08.30 Kati ja Mimmu
08.40 Pipi, Pupu ja Rosmary
18.30 Digitaalvaldkonna tippkohtumine Tallinnas
19.25 Jalgpalli Premium liiga. Tartu JK Tammeka – Nõmme Kalju FC
20.20 Aktuaalne kaamera (viipekeeles)
20.25 Jalgpalli Premium liiga. Tartu JK Tammeka – Nõmme Kalju FC jätkub
21.30 Kultuuriuudised
21.35 Ird
20.00 Plekktrumm. Andero Uusberg
01.07 ERR.ee uudised

L 30. september

07.30 Setod
08.00 Ringvaade
09.00 Üks koorilaul
09.05 Töörööbikud
09.30 Uudishimu tippkeskus
10.00 Maahommik
10.45 Öne 13 (subtiitritega)
11.15 Pealtnägija (subtiitritega)
12.00 Punane sekund
12.30 Osoon
12.55 LIVEstonia
13.25 Armastus Berliinis
14.15 Loomaarst doktor Mertens
15.00 Suud puhtaks
16.30 Hommik Anuga
17.40 Doktor Martin
18.30 Aktuaalne kaamera
18.40 Elu õhus
19.30 Eesti lipp ümber Islandi
20.00 Muusikaapeegel
20.30 Öne 13
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.20 Sport. Sport
21.35 Koduigatsus
22.30 Elavad pildid
00.40 ETV Live
00.59 ERR.ee uudised

06.15 Eveliniga Balil
07.05 Kiired ja ilusad Gruusias
08.00 Top Shop
08.15 Hubert ja Takako
08.40 Alvin ja koopaoravad
09.10 Aedniku aabits
09.40 Kodutunne
10.40 Hooaeg
11.30 Rooli võim
12.00 Roaldi nädal. Jaak Joala lummuses
13.00 Radar
14.00 Nukumaja
15.00 Rosam

Kirju Buenos Airesest

66.
osa

JÄRJELUT

EIA UUS

Jah, ma saan aru, et ta on kirjanik ja tal on vahel vaja arvata, et on armunud mingisse kättesaamatusse miraaži, aga ta teab, et ma olen olnud selles olukorras, kus mu kallim oli kellessegi teise armunud ning kui ootamatult kaua ja kui akuutselt see haiget tegi. Mind ajab iiveldama mõte, et ta teeb minuga niivisi haiget kellelegi, nagu mulle tehti. Liiatigi ta teab, et mul ei ole ta vastu mingeid tundeid ja ma olen enda elukaaslasse ikka veel ebaviisakalt kirklikult armunud.

Muudan teemat. Ta küsib, kas ma eile meelevaeldusel olin. Ei olnud.

„Ei olnud?! Ma olin kindel, et oled! 40 000 naist protesteeris vihma käes, sest iga päev vägistatakse ja tapetakse siin vähemalt üks naine.”

Olin jälle tumm.

40 000 tundub pöörane hulk, kõik naised... aga 365 vägistatud ja tapetud naist igal aastal... Kui õõvastav. Ja mina käin õhtuti üks kusagil tagatänavatel ja tunnen end justkui turvaliselt.

„Seda kutsutakse femitsiidiks. Viimase 18 päevaga on tapetud 19 naist!”

Proovin sõnatult seda infot kuidagi protsessida.

„Üks 16aastane koolitüdruk rööviti, droogiti, vägistati ja piinati Mar del Platas, pärast pesti puhtaks ka. Ta sai südamerabanduse, kõiksugustest sisemistest vigastustest rääkimata.” Uskumatu tundub statistika, et naistevastased kuritööd on kasvanud 80 protsenti viimase kümne aastaga. Justkui täieliku majanduskriisi järellainetusena.

Tavamõistes tunduks jabur naistetappu ja majanduskriisi näha korrelatsioonis, aga inimesed kaotasid kõik – tööd, kodud, säästud –, kõik, mida aastaid või aastakümneid ehitatud oli. Paljud mehed sooritasid enesetapu.

Peab, absoluutselt peab maailma vaatama. Ebainimlik on elada oma väikeses mullis, otsida iga võimalust, et kellelegi kurta, tõsta kisa, et ajalehes pole täpselt seda juttu, mille isu täna on, või et linn paariks päevaks mingi ristmiku sulges. Maailmas toimub nii palju igasugu suuremaid asju ja inimene võib ennast haka-

ta igasuguseid proportsioone ületavalt oluliseks pidama murega augu pärast teekattes või naabri karjuva kassi tõttu.

Märkan esimest korda José negatiivsust. Kuidas kõik, keda mainin, saavad tema mahategemise osaliseks. Mainin Bernardo Carvalho kõnet kirjandusfestivalil („Aeg ei ole narratiiv, elu ei ole kronoloogiline”), ta ütleb, et see ei ole ju midagi uut ega originaalset. Mainin NINi tätoveeringuga poissi, kelle kohta on tal kohe vaja öelda, et too on maakas („La Platast pärit või kusa-gilt!”) ning üldsegi „Ta on ju homo, ei ole siis või?”. Juan on tema sõnul rikkur, kes teeb ennast lihtsalt tähtsaks selle raamatupoole, kirjandusfestivali ja kirjastusega ning see poe nimi on tal ka täiesti buržuua!

Enne siia tulekut tundus nii kihvt, et kõik lapsest saati psühholoogi juures käivad, aga nüüd

● Märkan esimest korda José negatiivsust. Kuidas kõik, keda mainin, saavad tema mahategemise osaliseks.

hakkab mulle tunduma, et see on ka kahe otsaga asi. See õpetab kuidagi eriliselt enda tundeid tähtsustama. Et kui kõik arvavad, et nende tunded on nii olulised, et kogu elu neid kellelegi rääkimas käia, siis tuntaksegi ehk, et tunded on nii olulised. Eestis olen ma vastupidise mõtteviisiga: et rohkem peab rääkima ja sonkima, aga nüüd näen, et ka see võib piire ületada. See on enese heaolu tähtsustamine.

Mis puutub José afäärisoovi, siis ma ei tea, kuidas minust nii konservatiivne inimene sirgus. Ometigi lapsest saati kirjanike ja kunstnike pävikuid ja kirju lugenud, ning viie kõrgharidusega psühholoogist-inimuurijast ema kasvatatud. Kõik, mida ma teen või ütlen, moondub José peas ettemääratuse ilminguks, ka kõige suvalisem asi. Näen üht mineviku-ennast lõpuks kõrvalt pilguga – ka mina olen vastamata tunnetes nii naeruväärne olnud. Tühja koha peal ettemääratust leidnud. On hirmutav, kuidas tänu temale näen vahepeal kõrvalt enda egoismi. Suhtumist, et „ma olen kirjanik, kõik on suurema kasu heaks” või „oh, teen

talle haiget ja saan ise inspiikat” või „ma ju peangi armuma pidevalt, see on hädavajalik mu loomingule”. Mängud inimestega, endaga.

Siiski pole ma emotsionaalselt minema tormaja tüüp ja tahan mõista inimesi, nende tegusid ja mõtteid. Jään paigale teda ümber veenma ja vihastan veelgi rohkem, kui ta leiab, et tal peaks olema õigus ringi magada, aga ta ei tuleks toime teadmise, et ta naine on seda teinud. Kogu austus, mis mul tema ja ta suurepärase loominguga vastu oli, on lahtumas.

Ta proovib mind veenda, et ma läheksin siiski tema ja ta sõpradega kokaiini tegema. Eks ikka selleks, et paremini kirjutada. Kui ma ei taha, saan jälle mõnitatud, et olen vananimene.

Tagasiteel pakub ta, et võib mu viia siinset riiklikku vaimuhaiglat vaatama. „Kusjuures ma poleks ise tulnud selle peale, et seda pakkuda, sind ju huvitavad sellised asjad. Aga mu naine küsis etteheitvalt, kas ma viin su haiglasse mu õega tutvuma ja ema hauale.”

Järgneb

KULTUURITEATED

● TERVIS JA SPORT

Fra Mare Day Spa basseini- ja saunapark avatud iga päev 13–22; kl 19 vesiaerobika. Day Spa pilet E–N 10,50 €; R–P 14 €.

Sügise eripakkumine – kohvi-šokolaadimähis 56 €; maniküüri ja pediküüri komplekshooldus 39 €; näomassaaž ja mask 30 €. Broneerimine tel 472 4612 ja 472 4600, spa@framare.ee.

Spaahotelli Laine vee- ja saunakeskus avatud E–L kl 6–9 (3 €), 13–22 (7–10 €), P 6–9 (3 €), 9–22 (10 €). Treeningusaal avatud iga päev kl 6–22 (4 €). Täpsem teave ja broneerimine tel 472 4414.

● TANTSUÕHTUD

Fra Mare À LA CARTE restoran Bergfeldt ja lobby-baar (Ranna tee 2): P–N 12–23 ja R, L 12–24. L, 23. sept kl 20.30 tantsuõhtu, mängib ansambel PetriMetri. Tel 472 4605, 503 7289. Vt framare.ee.

Restoran Blu Holm (Sadama 9/11) P–N 12–23, R–L 12–24. L, 23. sept kl 20 tantsuõhtu, mängib ja laulab Urmas Koppel. R, 29. sept kl 20 tantsuõhtu, ans Ragnar & Co. L, 30. sept kl 20 tantsuõhtu, ans Rain Poolen. Tulekul 14. okt kl 20 Kalle Sepp ja ansambel Locomotiiv.

● KINO

Haapsalu kultuurikeskus 24. sept kl 13; 27. sept kl 17.30 animafilm „Lego Ninjago film”, pilet 3 €. 24. sept kl 15.15; 26. sept kl 19; 27. sept kl 19.30; 29. sept kl 19 film „Minu näoga onu”, pilet 4 €. 24. sept kl 17.30; 28. sept kl 19; 29. sept kl 21.15 film „Kingsman: Kuldnere ring”, pilet 4 €.

● TEATER

Haapsalu kultuurikeskus 25. sept kl 19 Ugala teatri lavastus „Emadepäev”. Täispilet 15 € ja sooduspilet 12 €.

● RAAMATUKOGU

Läänemaa keskraamatukogu: lugemissaal, avalik internetipunkt ja kojualaenutuse osakond (Posti 3) ja lasteosakond (Wiedemanni 11) avatud E–R 10–18, L 10–15. P suletud. Igal laupäeval kell 11 on lasteraamatukogus jutuhoonnik. Raamatulaenutuspunkt sotsiaalmajas (Kastani 7) avatud T 14–17 ja R 11–14. Vaata www.lib.haapsalu.ee.

● KULLAMAAL

Kullamaa kultuurimajas 28. sept kell 19 Jaak Ellingu filmiõhtu. Gem Kelly film „Hello, Dolly”. Filmiõhtu kõigile tasuta.

● MUUSEUMID

Rannarootsi muuseum on suletud remondi tõttu. Röömsa taaskohtumiseni uuel aastal.

Rõude muuseum avatud L ja P kl 11–16, muul ajal ettetellimisel tel 5683 1203. Avatud näitus „20. sajandi rõivad ja peakatted”.

Haapsalu raekoda (Kooli 2) on avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus (Kooli 5) on avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu piiskopilinnuse muuseum on remondi tõttu suletud. Endiselt on avatud linnuse suur õu ja mänguväljak. Toomkirik on avatud R–L 10–14, P 11–15. Giidituurid: linnus@salm.ee; 37 2518 4664.

Raudtee- ja sidemuuseum R–P 11–16. www.salm.ee.

Lihula muuseum avatud ettetellimisel. Info muuseum@lihula.ee või tel 523 4303.

● NÄITUSED

Haapsalu pitsikeskus (T–R 11–16, L 11–15). Näitus „Pererahvas rõõmustab” avatud 30. septembrini. Eeva Maide varrastel kootud vaibad.

Maie kunstipood (Posti 2): E–R 10–18, L 10–15 Haapsalu ja Läänemaa kunstnike müüginäitus.

Lasteraamatukogu (Wiedemanni 11) T–R 10–18, L 10–15. Näitus „Eesti otsib leiutajat”.

Keskraamatukogu (Posti 3): lugemissaali fuajees Euroopa Komisjoni näitus „Euroopa kultuuripärandi märgis”.

Haapsalu linnagaleriis Kati Saaritsa ja Anna Mari Liivranna näitus „Merevaik” on avatud 1. oktoobrini.

Haapsalu kunstikooli galeriid (Jaani 2) T–R 14–18 ja L 12–16. Tasuta. Majagaleriis: „30 minuti maalid” Läänemaa kooliõpetajatel avatud 30. septembrini.

Spaahotelli Laine fuajee-galeriis (Sadama 9/11) Ahto Laadoga maalide näitus „Päikest sügisesse”.

ÖNNITLUS

Kallis abikaasa, isa, vanaisa, vanavanaisa ja meie kõigi Papsu **ARNOLD VARE,**

õnnitleme sind 75 aasta juubelil.

Kallistavad abikaasa, tütreid peredega ja lapselapsed peredega

ÜLLE KRUUS

Õnnitleme juubeli puhul!

Endised töökaaslased automajandist

Et Su murede maa oleks mägede taga ja Sinu jaoks sinna ei leidukski rada...

ANTS RAND

Õnnitleme juubeli puhul!

Sinu sõbrad Haapsalus lapsepõlvest ja hetkel

TEADE

Konverents „Eakad – Läänemaa väärtus”

3. oktoobril kell 10–16 on Läänemaa kultuurikeskuses konverents „Eakad – Läänemaa väärtus”. Konverentsil esinevad sotsiaaltöötajad, arvamustliidrid ja kogukonna elu edendajad nii vabariigist kui ka Lääne maakonnast.

Kontsert ja avatud kohvik.

Konverentsile on oodatud kõik Läänemaa eakad ja nende pereliikmed.

Läänemaa pensionäride ühendus
Haapsalu linnavalitsus
Haapsalu sotsiaalmaja

Loe veebis www.le.ee

UUED ILMAKODANIKUD

Nimi on pandud uutele ilmakodanikele

Kullamaa vald
MIAMAI LAANEMETS sündinud 9. augustil
RASMUS RATAS sündinud 21. augustil

Lääne-Nigula vald
OLIVER VILO sündinud 24. juulil
JESSICA TAMMAI sündinud 22. augustil

Noarootsi vald
TESSA TAAVITS sündinud 17. juulil
ROMET NIILS sündinud 1. augustil
ROBERT NIILS sündinud 1. augustil

Ridala vald
MIIA TOOMBU sündinud 4. augustil
CARLOS RAJAR UUSTALU sündinud 3. augustil

Haapsalu linn
MARIA MARK sündinud 1. augustil
HETI SAAREVÄLI sündinud 22. juulil
ALISA PANOTŠIK sündinud 2. augustil
MARLEEN RAIGLA sündinud 9. augustil
NOORA KAELEP sündinud 4. augustil
RAGNAR HEILU sündinud 14. augustil
LILY TIIT sündinud 6. augustil
KRISTO MÄGI sündinud 21. augustil
LAURA LIISA SEPP sündinud 23. augustil
VIKTORIA KURIKOVA sündinud 20. augustil

Õnne lastele ja vanematele!

TEADE

ELEKTRIKATKESTUSED

Elektrivõrgu hoolduse ja remondi tõttu on elektrikatkestus:

25. sept kl 9.30–10.30 Liiso aj;
25. sept kl 9.30–16 Järve aj-st Rälli talu;
25. sept kl 11–15 Elmari aj;
26. sept kl 9.30–12 Sündeva aj;
26. sept kl 13–15 Haapsalus Posti tn 32, Tamme tn 24;
27. sept kl 9.30–14 Mulgi, Uus-Kasari, Künka, Kanama aj;

27. sept kl 9.30–16 Keskküla aj;
28. sept kl 9–12 Veskimäe aj;
28. sept kl 9–15 Üdruma, Nurga, Lukini, Nõu, Kruusiaugu, Kastja, Laastre, Kaguipiiri aj;
28. sept kl 12–14 Kast, Soo aj.

Loodame teie arusaamisele ja mõistvale suhtumisele.

Imatra Elekter AS

Lääne Elu

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress:

Posti 30, 90504 Haapsalu.

Toimetus 473 7222,

kuulutused ja reklaam 473 7111,

e-post info@le.ee

Kodulehekülj: www.le.ee

Peatoimetaja

Andrus Karnau

Toimetajad Kaie Iives, Lemmi Kann,

Kaire Reiljan, Urmas Lauri, Tarmo Öuema

Reklaam reklaam@le.ee

Küljendaja Tiina Liiv

Korrektor Heli Tammik

Fotograaf Arvo Tarmula

Kuulutuste vastuvõtja

Merilin Sellik

Reklaamitoimetajad Ave Tapner, Alar Birk

Raamatupidaja Vilma Hõovel

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504

Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud

Printallis

Pangakontod

Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031,

SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee või tel 646 3363.

MÜÜK
Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadid ja kôlarid. Autoalar-mid. Rauduksed. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Müüa soodsalt sauna- ja suitsuahjud, kaminad, pliidid ja boilerid. Paigaldus. Pottsepatööd. Tel 505 4355.

Müüme põranda-, voodri- ja ehituslaua mitmes laiuses. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Küttepuu, kuiv või toores, nii lahtiselt kui ka võrgus. **Kõdusõnnik** 30 kg. Tel 523 8852, 473 3301. Tammaru farm, www.tg.ee.

Kuiv okaspuu 37; toores haab 28; kask 35; okaspuu 30 €/rm. Pikkus 30, 40 ja 50 cm. Vedu 3–7 ja 10 rm kaupa. Tel 516 4278 ja 505 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid ja kaminapuud ning pakitud turba- ja puidubrikett. Kohalevedu tasuta. Tel 523 8503.

Müüa pakitud puidubriketti ja pelleteid koos veoga, soovi korral ladustame. Tel 507 8754, www.briketivedu.ee.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Küttepuude müük (lehtpuu). Pikkus 30 cm, 40 cm ja 50 cm vastavalt ostja soovile. Hind alates 28 €/rm. Tame alates 5 rm. Hind koos kohaleveoga Haapsalu linna piires. E–R kl 9–17. Tel 5668 1436.

Halukaluri OÜ pakub poolkuivi ja tooreid halli lepa, sanglepa, kase ja segapuu küttepuid, halu pikkused vastavalt tellija soovile. Kogused al 3–17 ruumist. Hinnad kokkuleppel. Tel 5343 0708, lauri@halukaluri.ee.

Müüa 3 m küttepuid. Kohalevedu. Tel 505 3786.

Sise-, välisvoodri ning põrandalaua ja saematerjali müük. Vedu üle Eesti tasuta. Tel 5373 1117.

Müüa küttepuud. Hall lepp al 28 €/rm, segapuu al 28 €/rm, must lepp al 32 €/rm ja kask al 35 €/rm. Vedu hinnas. Halu pikkus vastavalt ostja soovile. Tel 5666 0431.

Küttepuude müük (30–60 cm), ka võrkottides. Soodsad hinnad ja kiire tarne. Helista ja me toome ära. Tel 5457 5571.

Otse tootjalt pakitud puit ja turba-brikett, 6–8 mm pellet, kuivad klotsid pakitult. Kivisüsi 25 kg kotis. Vedu 506 8501.

Müüa konservikarbid, -kaaned, autoklaavid, kaanetajad. Tel 506 8501.

SÕIDUKID
Ostan MTZ 52 ja 82 varuosadeks. Võivad olla mitmekomplektsed. Tel 5373 5605.

OST
Lihula antiigiäri ostab parima hinnaga vanavara, kunsti, kulda, hõbedat, märke, rahasid, raamatuid ja muud. Tühjendusostud majapidamisel lõpetamisel. Tel 5691 5347.

Musta ja värvilise vanametalli kokkuost Tööstuse 11, Haapsalu. www.rauspets.ee. Teave tel 5837 6276.

Vanametalli ost ning olme- ja ohtlike jäätmete vastuvõtt Pül-lapää Läänemaa jäätmejaamas. Tõstukauto teenus, metalli lõikamine. E–R kl 9–17, L 9–14. www.feralmet.ee. Tel 5668 1436.

Ostan vanu raamatuid, postkaarte, fotosid, merevaigust ehteid, mööblit, märke, samovare, medaleid, münte, paberahha, maale ja graafikat. Tel 5829 9810.

KINNISVARA

Aarete KINNISVARA Posti 21, Haapsalu, www.aarete.ee

KINNISVARATEHINGUD ja HINDAMINE. Tel 473 4376.

Silvi Merilo – 522 9958
Kairit Merilo – 506 6996

Triovara Halduse OÜ ostab põllu- ja metsakinnistuid üle Eesti. Tel 507 2231.

apslund kinnisvarabüroo Posti 18, Haapsalu.

Võtame müüki teie KINNISVARA. Kokkuleppel kliendiga kohene väljaost. ott@apslund.ee, tel 506 9600.

Ostame põllu-, heina- ja metsamaad. Parim hind. Tel 506 9600.

OÜ Estest PR ostab metsa- ja põllumaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee.

Müüa Virtsu alevikus 2toaline ahju-küttega korter teisel korrusel. Hind 5000 €. Tel 5669 3665.

Rendile anda äripinnad aadressil Jaama 15, Haapsalu: 175 m² ja 36 m². Kontakttelefon 505 0188.

Müüa suvila Herjaves, Haapsalust 5 km, 900 m². Hind 26 000 €. Tel 5805 0607.

Soovin osta Haapsalus mugavustega 2toalise korteri 1. või 2. korrusel. Tel 5340 4504.

Müüa 3toaline korter Lihula mnt 5, 2. korrus. Hind 35 000 €. Korteri on tühi. Tel 5814 4851.

Müüa garaaz Pargi tänaval. 19 m², elektri ja kanaliga. Ukseava kõrgus 230 cm ja laius 245 cm. Kanali pikkus 280 cm, laius 110 cm ning sügavus 100 cm. Hind 5500 €. Kontakt viktorpark@gmail.com.

TEENUS
Professionaalse tekstiilipesuri rent. Pihustiga puhastusseadet saab efektiivselt kasutada polstri puhastamiseks või plekkide eemaldamiseks vaipadelt. Hinnas pesuva-hendit 1 vaiba, 1 diivani ja 1 autosa-longi jagu. Päevarent 22 eurot. Info tabiremont@gmail.com.

Matusebüroost, Kooli 4, E–R 9–15, matuseteenused: auto, puusärgid, ristid, pärjad, kimbud, hauakivid ja -plaadid. Tel 473 7210, 514 6239. Matuseteenused Lihulas tel 5373 0448.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldusteenus. Tel 5347 7919.

Puurkaevude puurimine ja projektteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeral-dus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ohtlike puude eemaldamine ning okste ja võsa lõikus. Töötame 7 päeva nädalas. Välismaal omandatud pikaaegne kogemus. Soodne hind ja kiire teenus. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373. Randy

Ehitusfirma R&O Ehitus OÜ. Kõik ehitus- ja remonditööd: fassaadid, katused, terrassid, saunad, korru-majade trepikojad jm. Valmistame, müüme ja paigaldame ka lisalekke. Tel 5857 5060. www.lihulaehitus.ee.

Tootja Läänemaal valmistab klaas-plastist septikuid ja mahuteid. Kae-ve- ja planeerimistööd kopplaaduri-ga. Tel 551 0428, ain.raali@mail.ee.

Elav muusika teie mis tahes peole! Teeme sündmuse toredateks ja meeldejäävaks! Tel 501 1696, www.syltament.ee.

Asrex OÜ teeb ehitus- ja remon-ditööd. Meeldivat koostööd soovides Asrex OÜ. Tel 5622 6716, info@asrex.ee, www.asrex.ee.

Korstnapühkimisteenus üle maakon-na. Tõmbeprobleemide lahendamine. Korstnad ja korstnapitside remont, ehitus ja taastamine. Küttekollete remont. Tel 5342 2642.

Katuseredelite valmistamine. Katu-seredeliid OÜ. Tel 515 9155.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistu-tööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Rakkekaevude kaevamine, puhasta-mine ja remont. Rõngaste vahetami-ne. Tel 557 4792.

Teostame korterite ja majade kõi-ki sisetöid. Küsi julgelt lisainfot tel 5632 7955.

Pügan ja kujundan hekke, lisaks trim-merdamine ja võsakoristus. Soovijatel helistada telefonil 5881 1312.

Korstnapühkija. Plaas OÜ. Tel 55979247. janarplaas@gmail.com

Ehitus- ja remonditeenus. Üldehi-tajad ootavad töopakumisi ehitus-valdkonda kuuluvatele töödele, kor-terid ja eramajad. Oma transport ja töövahendid olemas. Küsi hinnapak-kumist tel 5673 0846.

Plaatimistöödega tegelev firma teostab vannitubade remonti ja muid plaatimistöid. Tel 5332 6856, alari.aventera@gmail.com.

TÖÖPAKKUMINE
Talumehe kõrts ootab oma kollek-tiivi kokka ja teenindajat. Töö aas-taringne. Võta ühendust e-postiga talumehe@ehejaehtne.ee või tel 5306 2755.

Võtame tööle ehitajaid. Tel 5560 2329.

Tööd saab hea suhtlusoskusega, tule-mustele orienteeritud telemarketingi konsultant. Töö kontorist, tööaeg E–R 8.30–15.30. Vene keele oskus tuleb ka-suks. Eri projektid, paindlikud tingimu-sed. Teave telefonil 5556 7829 (Imbi Sillat, Müügipartner OÜ).

Restoran Blu Holm pakub tööd kokale.

Otsime oma tiimi kogemustega kokka, kes naudib söögitegemist, teeb oma tööd armastusega ja on avatud uuendustele, et koos tagada kliendi rahulolu. Sind ootab toetav ja sõbralik kollektiiv.

Saada oma CV e-aadressil bluholm@bluholm.ee. Lisainfo tel 506 8652.

Kastani ostukeskus pakub tööd kokale.

Töö on vahetustega ja vajadusel pakume väljaõpet kohapeal. Täpsem info tel 5656 9419 või annikakastani@hotmail.ee.

RANNAROOTSI lihatööstus pakub tööd valmistoodangu lattu kauba komplekteerijale ja pakkijale.

Saada oma CV e-aadressil personal@rannarootsi.ee. Info telefonil 472 5080.

Fra Mare restorani Bergfeldt meeskonda on oodatud **À la carte** teenindaja. Kui sulle meeldib suhtlemine, oled kiire ja tahad pakkuda kliendile parimat teenindust, siis ootame just Sind kandideerima. Pakume väljaõpet kohapeal, toetavat meeskonda ning võimalust tööta-da paindliku töögraafiku alusel. An-na endast märku e-postiga sekretar@framare.ee. Lisainfo telefonil 472 4602.

Vajame **Fra Mare Thalasso Spa** kollektiivi hotelli üldruumide koris-tajat. Töö on vahetustega, graafiku alusel. Väljaõpe kohapeal. Täpsem info telefonil 472 4602. Huvi korral anna endast märku e-postiga sekretar@framare.ee.

Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus

Haapsalu neuroloogiline rehabilitatsioonikeskus võtab tööle hooliva ja kohusetundliku hooldaja.

Saada oma CV ja sooviavaldus e-aadressil marge.jogisaar@hnrkee hiljemalt 6. oktoobriks.

Loe lähemalt: http://www.hnrkee/vabad-tookohad/

Promenaadi hotelli restorani otsib oma meeskonda restorani teeninda-jat täistööajaga. Saada oma CV ho-tel@promenaadi.ee. Tel 473 7250. Sa-dama 22, Haapsalu.

Haapsalu spordikeskus otsib oma kollektiivi puhastusteenindajat. Li-sainfo ning kontakt tel 506 5688.

METS
PROMETS OÜ ostab metsa- ja põllumaad ning kasvava metsa raieõigust. Tel 5591 9930, e-post info@promets.ee.

OÜ Landeker ostab **metsakinnistuid.** Tel 511 0415 ja 517 9866.

• Ostame kasvavat ja virnastatud võsa.

• Ostame metsakinnistuid (lage-daks raiutud) ja raieõigusi.

• Eemaldame ohtlikke puid.

E-post info@pjforest.ee
Tel +372 5604 0794
PJ Forest OÜ

LOOMAD

HAAPSALU LOOMAKLINIK
Posti 5. E–R kl 10–18.
Pood E–R 9–18, L 10–14.
Tel 473 5566, 5694 5545.

Müüa küülikud. Tel 5336 4288.

OÜ Äntu Möis müüb **esmaspäeval, 25. septembril** Lohmann Brow-ni pruune aasta munenud kanu järg-mistes Läänemaa bussipeatustes: 7.30 Koluvere; 7.45 Kullamaa; 8 Üd-ruma; 8.15 Laiküla; 8.30 Kirbla; 8.45 Lihula; 9.15 Rõude; 9.30 Keskvere; 9.45 Martna; 10 Oonga; 10.15 Haes-ka; 10.30 Ammuta; 10.45 Ridala; 11.15 Haapsalu turg; 11.45 Taebila; 12 Linnamäe; 12.15 Sutlepa; 12.30 Riguldi; 13 Nõva; 13.30 Variku; 13.45 Kuijõe; 14 Piirsalu; 14.15 Risti. Info tel 326 1353, 327 0206; ringil 5664 3113. www.antumois.ee.

MITMESUGUST
Kaardid ennustavad, helista tel 9001727, kogenud ennustajad 24 t, ka mobiiltelefonilt, h 1,09 €/min.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

TEATED

Palivere põhikooli 25. aastapäev laupäeval, 7. oktoobril 2017 kl 11–14 sportlikud ja seltskondli-kud tegevused kl 17 kontsertaktus

Pärast aktust tants, koosviibimine. Eelregistreerimine Palivere PK kodulehe kaudu.

Osalustasu enne 1. oktoobrit 10 eurot, kohapeal 15 eurot. Osalustasu kanda Lääne-Nigula vallavalitsuse kontole EE62200221043583266 (Swedbank) või tuua sularahas Palivere põhikooli sekretärile.

Selgitusse märkida osaleja nimi, lõpetamise aasta ja kindlasti märksõna „Palivere Põhikooli aastapäev“.

Lisainfot saab edaspidi kooli kodulehe ja Facebooki kaudu.

Haapsalu toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!
Haapsalu toidupanga koordinaator Anu, tel 5346 7713.

Esmaspäeval, 23. oktoobril kl 10.30–14.30 doonoripäev
Haapsalu Kultuurikeskuses (Posti 3)

Tule doonoriks, kui oled
- terve, puhanud ja söönud
- kehakaaluga üle 50 kg
- 18–60aastane

Võta kaasa isikut tõendav dokument!

Iga vereloovutus aitab päästa kellegi elu!

TULE DOONORIKS!

www.verekeskus.ee @DoonoridjaSobrad

Kord juhtub nii, et ema lähed ära ja teda hoida enam Sa ei saa. Jääb tuba tühjaks, päike kaotab sära ja põrnu pärib kalmulistemaa.

Armas Sirje, meie siiras kaastunne Sulle kalli ema **SILVIA-HELGA JOHANNENE** kaotuse puhul.

Naabrid prk Polberg, Allika ja Viigand

Mälestame 10. surma-aastapäeval kallist abikaasat ja isa **TIIT NOORMÄNDI** 27.4.1956–22.9.2007.

Lesk ja lapsed peredega

Lääne Elu toimetus
Haapsalus Posti 30 avatud E–R kl 8.30–17, e-aadress info@le.ee.

LEINAKIMBUD JA MATUSEPÄRJAD

UUEMÕISA KONSUMIS
472 0383 5342 3572

MATUSEPARG.EE

Ka Sina saad aidata
HELISTADES NUMBRILE 9007000
IGA KÕNE TOETAB 5 EUROGA

VARJUPAKKIDE MTU

Reakuulutus (kuni 4 rida): töopakumine, mets, kinnisvara, koolitus ja auto 4,50 €, alates 4. korrast 3,60 €; müük, loomad, teenus, ost, mitmesugust ja soovin üürida 3 €, alates 4. korrast 2,58 €; töötamine 1,94 €. Kood 1 €. Raamiga kuulutus 1,02 €/cm², logoga 1,20 €/cm², kordus 20% soodsam. Leinakulutus 10,50 €, topeltsuuruses 18 € ja matuseteade (topeltsuuruses) 10,50 €. Õnnitlus: väike 10,50 € ja topeltsuuruses 18 €. Tänuavaldus 10,50 €. Teated 0,60 €/cm²; raamitult 0,72 €/cm². Kuhu minna 0,36 €/cm². Kirikuteated 12 € kuus kogudus. Avatud E–R kl 8.30–17, tel 473 7111, faks 473 7040, e-post info@le.ee

LOODUSKALENDER.EE

Lehm lõhkus sookure-kaamera

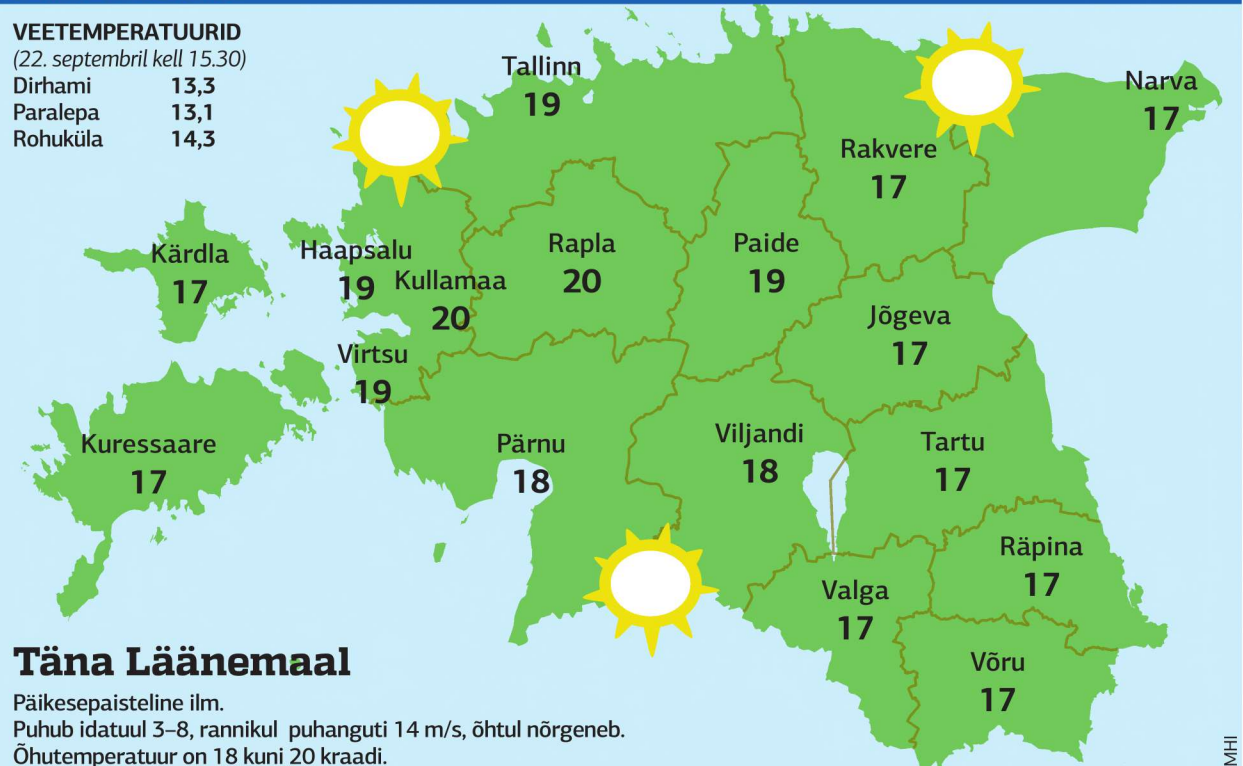
Neljapäeval lõhkus Matsalus sookurekaamera lehm, kellest napsas veebikaamera kasutaja ka pildi. „Pool tundi tigidat lammutamist ja sookurgede rändekaamera pilt oli kadunud. Mikrofon jäi akude pealt tööle ja võisime vaid tõdeda, et seadmete rappimine kestis kokku tunni jagu...” kirjutas rännet jälgiva veebikaamera pilti edastav looduskalender.ee. „Lähipäevil lähme koristama riismeid ja alles siis saab öelda, mida seadmetest annab taastada, remontida või mis nõuab väljavahetamist. Heli järgi võis otsustada, et teravate ning tugevate okastega kibuvitsapõõsasse kinnitatud päikesepaneel trambiti samuti puruks.”

Kaamera taastati eile lõunaks.

Sookurgede rännet saab jälgida kuu keskepaigast Matsalu rahvusparkis Sassi poolsaarel kurgede ööbimispaigas üles seatud mobiilse veebikaamera kaudu aadressil looduskalender.ee. **RIINA TOBIAS**

ILMAENNUSTUS

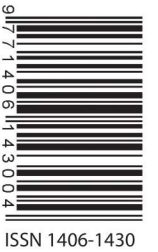
VEETEMPERatuurid
(22. septembril kell 15.30)
Dirhami 13,3
Paralepa 13,1
Rohuküla 14,3

Täna Läänemaal

Päikesepaisteline ilm.
Puhub idatuul 3–8, rannikul puhanguti 14 m/s, õhtul nõrgeneb.
Õhutemperatuur on 18 kuni 20 kraadi.

Pühapäev	öö päev	Esmaspäev	öö päev	Teisipäev	öö päev	Kolmapäev	öö päev
6°...19°	6°...19°	6°...19°	6°...19°	6°...19°	6°...19°	5°...18°	5°...18°
ida-, kagutuul 2–7 m/s	ida-, kagutuul 2–7 m/s	ida-, kagutuul 2–7 m/s	ida-, kagutuul 2–7 m/s	ida-, kagutuul 2–7 m/s	ida-, kagutuul 2–8 m/s	ida-, kagutuul 2–8 m/s	ida-, kagutuul 2–8 m/s

VAATA KA
WWW.LE.EE

feilimine

<29: f`eilida, f`eilin>
ARGI ebaõnnestumine

Ebaõnnestumise kartuse tõttu
unistustest loobumine.

**Avasta ettevõtluse tähendus
ja vii oma unistused ellu!**

Tule Läänemaa ettevõtlusnädalale
2.–8. oktoober

Vaata kava ettevõtlusnadal.ee

NOOR LOO TOO KUNST RAAMATUKOKKU

NOOR KUNSTNIK –

too oma looming raamatukokku, et ka teised sellest osa saaksid!

Eesti 100. sünnipäeva puhul avavad Eesti raamatukogud 2018. aastal oma näitusepinnad kohalikele noortele – üle riigi toimuvad raamatukogudes just noorte näitused. Noored kunstnikud (14–26 aastat) saavad võimaluse oma töid avalikkusele näidata, tehes sellega sadade näituste näol oma kingituse Eestile.

Ettevõtmisega on liitunud ka Lääne Maakonna Keskraamatukogu koos mitme Lääne maakonna raamatukoguga.

Näituste korraldamine noortele on tasuta.

PROJEKTI INFOPÄEV 26. SEPTEMBRIL
KELL 11.30 HAAPSALU RAAMATUKOGU
LUGEMISSAALIS (Posti 3)

Lisainfo: Liina Valdre, Lääne Maakonna Keskraamatukogu, liina@lib.haapsalu.ee.

Haapsalu
Kutsehariduskeskus

HKHK tasuta tööalased kursused

1. oktoobril „Sooe keel majutus- ja toitlustusettevõtte teenindajale“ (60 akad tundi)
5. oktoobril „Arvuti väikeettevõtja töövahendina“ (40 akad tundi)
10. oktoobril „Mööbli või muu toote/objekti kavandamine arvutil SketchUp Make abil“ (28 akad tundi)
9. novembril „Rahulolu ja edu saavutamine klienditöös“ (20 akad tundi)

Info ja registreerimine kodulehel
www.hkhk.edu.ee
või koolitused@hkhk.edu.ee,
tel 666 1745, 508 1016

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

LUMBAR
ENERGY WOOD

OSTAME

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

reigo@lumbar.ee
tel 5342 0379 | www.lumbar.ee

AMTIMBER

ostab
KASVAVAT METSA ja VÕSA
(ka väheväärtuslikku),
METSAMATERJALI.

Tel 507 9940
amtimber001@hotmail.com

Lääne Elu

AUHINNASADU

Telli nüüd Lääne Elu
vähemalt kolmeks kuuks
ja võida vahvaid auhindu

VÄLJA LOOSITAKSE
KOLM 6 KUU LÄÄNE ELU TELLIMUST,
MEENEID JA TEATRI -JA KINOPILETEID.

TELLIMISHINNAD

1 kuu	8,60 eurot	7 kuud	51,20 eurot
2 kuud	17,20 eurot	8 kuud	58,60 eurot
3 kuud	22,00 eurot	9 kuud	65,90 eurot
4 kuud	29,30 eurot	10 kuud	73,20 eurot
5 kuud	36,60 eurot	11 kuud	80,50 eurot
6 kuud	43,90 eurot	12 kuud	87,80 eurot

TELLIMINE:

1. Kodulehelt www.le.ee -> TELLIMINE
2. Toimetusest Posti 30, Haapsalu
3. Helistades telefonil 473 7222